Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... гараһа | № 176 (17299) | 1986 оной июлиин 31, четверг | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

ПУТАДУУДАЙ СОВЕДҮҮДЫЕ ПАРТИИН ЗУГ-ИЛГЫЕ СААШАДАНЬ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖА- АСУУДАЛЫЕ КПСС-эй ЦК ХАРАЖА ҮЗЭБЭ.

...ын хүгжөөлгые хурдадхаха талаар партиин тодорхойлһон стратеги социалис демократиие ...гырүүлхэ, гүрэнэй болон ниитын ажабайдалые шиидхэлгэдэ, арадай депутадуудай Сове...үүлгэдэ, тэдэнэй хүдэлмэриин удха шанарые ...эл шэнжэнүүд болон онол аргануудыень на...рүүлгэдэ совет хүнүүдые, ажалша коллекти...ри үргэнөөр, залан шууд хабаадуулха эрилтэ ...лагдан абтаһан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. ...үдые бэелүүлхын тула «КПСС-эй XXVII съез...инүүдтэ үндэһэлэн, социально-экономическа ...дхахын түлөө арадай депутадуудай Соведүү...шадань дээшэлүүлхэ, харюусалгыень шангад...д тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верхов...зидиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Со...шухала удха шанартай байна. Тэрэ Соведүү...гада шэнэ арга боломжонуудые нээнэ, хүтэл...гай болон һалбари һалбариин эдэбхи үүсхэ...рэнээр тааралдуулан табиха, совет хүнүүдэй ...жабайдалда хабаатай асуудалнуудые һайнаар ...олгохо юм.

...дуудай Соведүүдэй политическэ хүтэлбэриие ...едүүд бэелүүлхэдээ, өөһэдынгөө эрхэ түлөө...сэдхэхэдэнь, Соведүүдэй бэеэ даагаад ажал...бариие, эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ, хараа ...сэхээр баримталха, Совет бүхэнэй мэдэлэйн...үүдай ажахынуудые үргэлжэ дээрэнь ашаг ...хүтэлбэрилхыень, эндэ байрладаг предприяти...эмхинүүдэй ажал ябуулгые тааралдуулан зо...инахыень, нютагай удха шанартай бусад асуу...дхахын түлөө дүүрэн харюусалгатай байхыень ...гэжэ КПСС-эй ЦК тэмдэглээ.

...эжэ-бужын харгалзалгадаа абаха, тэдэниие ...һэлгэхэ ябадалые эрид зайсуулха, тэдэнэй эрхэ мэдэлдэнь ородог асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые баталан абахагүй. Нютаг нютагуудта партийна болон совет органуудай хамтын тогтоолнуудые баталан абалгые болюулха, совет, профсоюзай, комсомолой болон ажахын зургаануудай хоорондо бүри нягта, бүтэмжэтэй һайн харилсаа холбоо тогтоохо ябадалда саг үргэлжэ анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй ажал ябуулгын демократическа гол ёһонуудые бүрин хүсэдөөр бэелүүлхын, нэн түрүүн сессинүүдэй үүргэ дээшэлүүлхын тула партийна комитедүүд шухала эрхэ байдал байгуулха, тэдэниие үнгэргэлгэдэ ушардаг хүл хөөрсэг бололгые, шууяа гаргалгые, тэрэниие зарлаха болзор ба хүдэлмэриин хэды саг соо үргэлжэлхэ байһан тухай юугээршье сагааруулагдашагүй хэмжээ тогтоолгые зайсуулха. Нютагай ажабайдалай асуудалнуудые сессинүүд дээрэ али бүхы талаһаа эрхэ сүлөөтэйгөөр зүбшэн хэлсэхые эгээл зүб шиидхэбэринүүдэй проектнүүдые зэргэсүүлэн хаража үзэхэ арга боломжотой байхые түйлаха. Соведүүдэй сессинүүдэй хүдэлмэриин тоссоое шангадхаха, ажалша коллективүүдэй, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдые тэдэнэй хүдэлмэридэ хабаадуулха шухала. Гол түлэб хүн зоной дунда проектнүүдые уридшалан зүбшэн хэлсэһэнэйнгээ һүүлээр Соведүүд болон тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүд ажалшадай аша туһада хабаатай асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые абаха ёһотой.

Партийна комитедүүд бүхы шатын Соведүүдэй депутадуудай ажал ябуулгые һайжаруулгада эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ, һунгагшадай урда тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ уялгатай гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Депутадай нэрэ зэргэ хадаа тушаалда нэмэгдэһэн хабсаргалта бэшэ, нэрэ хүндэ олгоһон хүнгэлэлтэ бэшэ, харин Соведтэ, хүн зоной дунда ябуулагдаха ехэшье, хүндэ хүшэршье хүдэлмэри юм гэһэн партиин XXVII съездын захяа заабаринуудта үндэһэлэн, депутадуудта ниитын бусад даалгабаринуудые үлүүсэ ехээр үгэжэ болохогүй гэжэ заагдаба. Арадай депутадуудай Соведүүдтэ һунгагдаһан коммунистнуудай хубиин харюусалгые дээшэлүүлхэ зорилго табигдаа.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй кадрнуудые шэлэжэ ололгые, тааруулан табилгые, хүмүүжүүлгые һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха, Хүнүүдэй дунда хүдэлмэри ябуулжа шадаха, политическэ талаараа болбосоролтой, ушар ёһо ойлгохо, үүсхэл эдэбхитэй һайхан сэдьхэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые совет аппарадта дэбжүүлхэ, кадрова асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, мүн совет органуудай аппарадай хүдэлмэрилэгшэдые аттестацилгада Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинүүдай, ажалша коллективүүдэй һанамжые хараада абаха, совет аппарадта албан хойрог, нобшо нозгой, хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ хайша хэрэгээр ёһын тэдыдэ хандаха, албан зургаанай ба нютагай тала баримталха ябадалые үндэһөөрнь усадхаха талаар залан шууд хүдэлмэри ябуулха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоно.

Ажалша коллективүүдэй суглаанууд дээрэ, эрхэтэдэй ажаһуудаг газарнуудта депутадуудай, гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, тэдэнэй таһагуудай болон управленинүүдэй саг үргэлжын тоосоонуудые үнгэргэжэ байха тухай хуулиие хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, тоосоонуудай эрилтэ ехэтэй байлгын оршон байдалда, хүн зоной эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэрхынь тула саг үргэлжын анхарал оролдолго хандуулха, тоосоонуудай үедэ оруулагдаһан дурадхалнуудые, шүүмжэлхы ажаглалтануудые бэелүүлхэ талаар Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй хүдэлмэриин хойноһоо хиналтаяа шангадхаха эрилтэ табигдана гэжэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй Уставтай зохилдуулагдан, Соведүүдэй ажал ябуулгада партиин үүргые шангадхаха нүлөө ехэтэй эрхэ нүхэсэл болохо ёһотой Соведүүдтэхи партийна бүлэгүүдэй үүргэ дээшэлүүлхыень, партийна бүлэгүүдэй саг үргэлжэ хүдэлхыень, коммунистнууд-депутадууд тушаа хиналтын уялгануудаа гүйсэд бэелүүлхыень, илангаяа кадрнуудые шэлэн олохо, тааруулан табиха, совет зургаануудай хүдэлмэриин гуримые, онол аргануудые нарижуулан һайжаруулгын асуудалнуудаар совет аппарадай эхин партийна организацинуудтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхыень партийна комитедүүдтэ дурадхагдаа.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ БОЛОН СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СО... «КПСС-эй XXVII СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ҮНДЭ...Р СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЫЕ ХУРДАДХА... ТҮЛӨӨ АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ҮҮРГЫЕ ...ШАДАНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, ХАРЮУСАЛГЫЕНЬ ШАНГАДХА... ЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ» ТОГТООЛ БАТАЛАН АБАБА

...циально-эконо- ...тые хурдадха- ...ПСС-эй XXVII ...шаагдаһан ст... ...раа шэглэлые ...Р-эй полити... ...үри, арад зо... ...өөр өөһэды... ...гын гол шата ...депутадуудай ...элмэриие саа... ...үүлхэ эрилтэ ...огтоол дотор ...Совет общест... ...даһан зорилго... ...гэдэ үргэн ни... ...сүүлэн хабаа... ...эй эрилтэ хэ... ...хангахын ту... ...оломжонуудые ...ко талаар тэ-дэнэй ажал ябуулгые шангадхаха шухала. Соведүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые үргэдхэхэ ябадал хангаха, газар дайда дээрэхи ажабайдалайнгаа бүхы һалбаринуудай түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала.

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:

1. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, тэдэнэй газар дайда дээрэхи экономико болон социально-соёлой һалбариие үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ, ниитын үйлэдбэриин ургалтын эршэ дэлисэ хурдадхаха, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ, энээнэй үндэһөөр ороной ниитэ нэгэн арадай ажахын комплексые бэхижүүлгэдэ республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, округуудай, районуудай, хото городуудай ба хүдөө тосхонуудай оруулдаг хубитые ехэдхэхэ тухай арадай депутадуудай Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн бүлэг хэмжээнүүдые бэелүүлхэ;

арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые, хүн зоной ажаһуудал хангалгые, һалбаринууд хоорондын үйлэдбэриие, капитальна барилгые, байгаалиие сахин хамгаалха ажал ябуулгые, социальна ба үйлэдбэридэ хабаатай бүхы бэрилга түхеэрэлгэнүүдые хүгжөөлгэдэ, бусад асуудалнуудые шиидхэлгэдэ республиканска ба нютагай совет зургаануудай эрхэнүүдые үргэдхэхэ;

мэдэлдэнь байдаг газар нютагта ажаһуудаг хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, промышленна эд бараагаар, гэр байраар, социально-соёлой ба ажаһуудалай бүхы зүйлнүүдээр һайнаар хангахын түлөө Соведүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ;

мэдэлдэнь байдаг газар дээрэхи нэгэдэлнүүдтэй, предприятинуудтай Соведүүдэй холбоо барисаае тааруугаар табиха, хүтэлбэрилгые нарижуулха, ажахы эрхилэлгын үрэ дүнгүүдые һайжаруулха талаар тэдэнэй хоорондохи харилсаае шангадхаха;

Соведүүдэй ажал ябуулгада демократическа үндэһэ һуурииень саашадань гүнзэгырүүлхэ, тэдэнэй хүдэлмэриин онол аргануудые, ёһо гуримые нарижуулан һайжаруулха, совет зургаануудай аппарадые мэргэжэл шадабаритай кадрнуудаар бэхижүүлхэ.

...ИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА КОМПЛЕКСНО ХҮГЖЭЛТЫЕ ХАНГАХА БА ...ЭРХИЛЭЛГЫН АШАГ ҮРЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ТАЛААР

...байдаг газар ...экономическа ...хы асуудалнуу... ...э арадай де... ...едүүдэй залан ...ые дээшэлүүл... ...э тоолохо. ...отойгоор ара... ...ай Соведүүдтэ ...эрхэнүүдые ...эмжын эд ба... ...гын ургалтын, ...аруулгын, хүн зоной ажаһуудалые хангалгын нөөсэнүүдые элирүүлжэ хэрэглэхэ, хүн зондо шухала хэрэгтэй шэнэ түхэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ, тэрэнэй шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэридэ эрдэм-шэнжэлэлгын, проектнэ ба конструкторска эмхинүүдые элсүүлэн хабаадуулха талаар нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон эмхинүүд хамтын хэмжээнүүдые бэелүүлхэ;

гарай ажал ба хүндэ хүшэр хүдэлмэриие хороохын тула оньһожоруулгын ба автомадаар хангалгын хэрэгсэлнүүдэй үйлэдбэриие хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ эмхидхэхэ, түрүү һайн түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые, приборнуудые, аппаратурануудые хамтаараа зохёон бүтээжэ ашаглаха, хамтын хэрэглэмжын тоолон тодорхойлолгын түбүүдые, хэдэн предприятинууд болон эмхинүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха талаар нэгэдүүлэгдэһэн лабораторно-туршалгын научна ба конструкторска албануудые байгуулха;

барилгын индустриин ба барилгын материалнуудай промышленностиин хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ нэгэдэлнүүдые, предприятинуудые ба эмхинүүдые хабаадуулха, мүн иимэ эрхэ байдалда предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, оньһон техникээр зэбсэгжүүлхэ хүдэлмэриие бэелүүлхын тула тусхай шэглэлтэй предприятинуудые, эмхинүүдые байгуулха;

үйлэдбэридэ хабаатай объектнүүдые, байгаалиие сахин хамгаалха барилгануудые, түхеэрэлгэнүүдые, байрын гэрнүүдые, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, хүн зоной ажаһуудал хангалгын предприятинуудые, санаторинуудые, поликлиникэнүүдые, больницануудые, һургуулида ороодүй үхибүүдэй зургаануудые, соёлой ордонуудые, клубуудые, стадионуудые, социально-соёлой, мүн коммунальна ажахын бусад объектнүүдые хамтаараа барижа, ашаглалгада оруулха;

материалнуудые, түлишэ, дулаанай ба электрын элшэ хүсэ алмаха нэмэлтэ нөөсэнүүдые бэдэрхэ, элсүүлэн хабаадуулха, байгаалиин ба бусад нөөсэнүүдые үргэлжэ дээрэнь ашаглаха, хоёрдохёо хэрэглэгдэдэг түүхэй эдые, үйлэдбэриин ба хэрэглэмжын үлэгдэлнүүдые ашаглаха талаар нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай ба эмхинүүдэй ажал ябуулгые зохилдуулан табиха;

нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон эмхинүүд саг зуура дүүрэн хүсөөрнь хэрэглэгдэдэгүй байһан үйлэдбэриин хүсэнүүдые, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые, складуудые хэлсээнэй үндэһөөр бусад нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта ба эмхинүүдтэ үгэхэ;

хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ хүн зондо, спортын, аяншалгын эмхинүүдтэ, бусад клубуудта туһаламжа үзүүлхэ талаар нэгэдэлнүүдые, предприятинуудые болон эмхинүүдые элсүүлэн хабаадуулха.

Тэдэнэй газар нютагые экономическа ба социальна талаарнь хүгжөөлгэдэ хэрэглэхын тула Соведүүдэй эмхидхэһэн хэмжээ ябуулгануудһаа ороһон, арьбалагдаһан мүнгэ зөөриин зарим хубиие союзна (областной хубаарилгагүй) болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй мэдэлдэ үгэхэ гээшэ таарамжатай гэжэ мэдэрхэ.

3. Үйлэдбэрилһэн продукциинь гол түлэб республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай ба городуудай газар дайда дээрэ ашаглагдадаг республиканска ба нютагай мэдэлэй предприятинуудай, эмхинүүдэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилгын ба ашаг үрыень дээшэлүүлгын, һалбари һалбари болон газар дайдын гол ёһонуудые һайнаар тааралдуулан зохилдуулха зорилготойгоор союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй зүбшөөлөөр һалбаринууд хоорондын ба ажахынууд хоорондын территориально-үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдые байгуулжа, республиканска ба нютагай мэдэлэй предприятинуудай, эмхинүүдэй бүридэлдэ тэдэниие оруулха эрхэ автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй зохихо гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ олгохо. СССР-эй зохихо министерствэнүүд болон албан зургаанuудтай зүбшэһэнэй ёһоор, союзна мэдэлэй предприятинууд болон эмхинүүд эдэ нэгэдэлнүүдэй бүридэлдэ оруулагдаха аргатай. Нэгэдэлнүүдые эмхидхэхэдээ, Потийска городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй бусад гүйсэдхэхэ комитедүүдэй дүй дүршэлые хэрэглэхэдэ, таарамжатай байна.

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

...СИН АЖАЛАЙ ЭРШЭТЭ ДАБШАЛТА

...рүүшын хахад ...ко болон ара... ...идалые сааша... ...жөөхэ талаар ...үйлагдаба гэжэ ...рүүшын хахад ...ай Экономичес... ...на хүгжэлтын ...эй дүүргэлтын РСФСР-эй Цен... ...тическэ управ... ...ол соо хэлэг...

...рациин ажал... XXVII съездын ...ые бэелүүлгэ... ...эр хабаадалса... ...йлэдбэриин ур... ...һан байгаа.

...хад жэлдэ про... ...дукци худалда... ...ай продуктнуу... ...ушааха түсэбүүд ...рэнэй капиталь-на һомололгонуудай ашаар гол фонднуудые ашаглалгада оруулалга 1,8 миллиард түхэригөөр дээшэлһэн байха юм.

Хахад жэлэй турша соо РСФСР-эй арадай ажахыда ажалладаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо 67,4 миллиондо хүрэбэ. Хүдэлмэриин эсэсэй үрэ дүнгүүдые һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн ажалай эмхидхэлэй ба түлбэриин түрүү түхэл шэнжэнүүд саашадань хүгжөөгдөө.

1985 онойхидо орходоо, арадай ажахыда бүри үндэр ехэ үрэ дүнгүүд түйлагдаа. Түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишэ болон дулаанай элшэ хүсэ хэрэглэлгын үрэ дүнгүүд улам дээшэлбэ. Гэхэтэй хамта зарим нэгэдэлнүүд болон предприятинууд материальна нөөсэнүүдые алмаха, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эд ашаглаха даабаринуудаа, социалис уялгануудаа дүүргэжэ шадабагүй.

Шэнэ техникэ болон түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр үйлэдбэриие оньһон техникээр зэбсэгжүүлхэ хүдэлмэри республикын арадай ажахын һалбаринуудта үргэнөөр бэелүүлэгдэһэн байгаа.

Промышленностьда 1200 участок, цех болон үйлэдбэри, 2600 поточно лини оньһожоруулагдаһан, автомадаар хангагдаһан, нөөсэнүүдые алмадаг технологическа процесс үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоһон байха юм. Энэнь ажал хэрэгые оньһожоруулха, зарим һалбаринуудта технико-экономическа үрэ дүнгүүдые һайжаруулха арга олгобо.

Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ түрүү һайн технологинуудые хэрэглэлгэ мүн лэ үргэдхэгдөө. Байгша ондо 15,1 миллион гектарай талмай дээрэ сроо һото ургамалнууд иимэ аргаар таригдажа ургуулагдаһан байна. Газар таряалангай ба мал ажал эрхилэлгын тон шэнэ ёһо гуримуудые, онол аргануудые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдээ.

Түмэр замай транспорт дээрэ поезднуудай хүдэлөөе хурдадхаха, станцинуудта ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэриие улам эршэдхэхэ зорилготойгоор шэнэ техническэ хэрэгсэлнүүд, технологинууд байгуулагдажа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байха юм. Ниитын хэрэглэмжын автомобильна ба гол мүрэнэй транспорт дээрэ контейнернүүдээр, пакедүүдээр ашаа зөөлгэ 6 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

Барилга дээрэхи үйлэдбэри саашадань индустрижүүлэгдэһэн. Түрүү технологи, хүдэлмэри эмхидхэлгын ашаг үрэ ехэтэй онол арганууд нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа. Томо ехэ блогуудаар технологическа түхеэрэлгэнүүдые хабсаргалгын хэмжээн үргэдхэгдөө. Томо ехэ түмэр-бетон зүйлнүүдээр барилга хэлгэдэ гол анхарал хандуулагдана.

Гэхэтэй хамта арадай ажахые түрүү техникээр зэбсэгжүүлгэ, үйлэдбэриин ажал хэрэгүүдые оньһожоруулга, автомадаар хангалга хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Эрдэм, техникэ хүгжөөхэ түсэбөө зарим министерствэнүүд, албан зургаанууд дүүрэн хэмжээгээрнь бэелүүлнэгүй.

Зарим предприятинууд үйлэдбэриин хүсэнүүдые, бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые хангалтагүйгөөр хэрэглэнэ, тэдэниие олон халаанда хүдэлгэнэгүй.

(ТАСС).

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИТАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

М. С. Горбачевой Хабаровска хизаарта ерээд байһан тухай

КОМСОМОЛЬСК-НА-АМУРЕ. (ТАСС). Түрүүшын совет табан жэлнүүдэй үедэ баригдаһан хотодо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев июлиин 29-дэ ерэбэ. Хизаарай хүдэлмэришэд, инженернүүд, ажалай ветеранууд, ажаһуугшад М. С. Горбачевые халуунаар угтаба. Хаа хаанагүй тэрэнэй ерэһэн газарта КПСС-эй XXVII съездын хараалһан зорилгонуудые түргэнөөр, ашаг үрэ ехэтэйгээр бэелүүлхэ гэһэн үнэн сэхэ, хэрэг мэдэхэ оршондо хөөрэлдөөнүүд болоо. Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ авиационно заводто түрүүшын уулзалганууд үнгэрөө. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь суглараагшадта хандахадаа, иигэжэ хэлэбэ:

— Һургуулида һурахадаа, нүхэд, комсомолой алдарта түүхэ тухай сочинениінүүдые хэды олон бэшээбибди. Хододоо тэрээн соомнай элитэ тодорхой хуудаһан боложо, танай Комсомольск-на-Амуре оролсогшо бэлэй. Би мүнөө танда ерэхэдээ, ажабайдалтайтнай танилсаха, шэнэ ехэ хүдэлмэридэ уряалха хүсэлэнтэйб.

— Бидэ энээндэ бэлэмди, Михаил Сергеевич, дайн лэ бү болоһой — гэһэн харюу соностоно. Хүн зон бии байгаа дутуу дунданууд тухай, тэдэнэй ажаһуудалда ушарһан бэрхэшээлнүүдые усадхалгада анхаралаа багаар хандуулагдадаг тухай гомдолтойгоор мэдүүлнэ. Хойно хойноһоо хүдэлмэришэд хөөрэлдөөндэ оролсоно, илангаяа хүдэлмэришэд-эхэнэрнүүд эдэбхитэйгээр хабаадана.— Хотодомнай хэдэн мянган хүн саад ургуулдаг, теэд тэдэнэртэ барилгын материалнууд худалдагдадаггүй, энэмнай, юрэдөөл, гуоимтай хэрэг бэшэл даа,— гэжэ тэдэнэр хэлэнэ.— Квартираяа заһабарилха гэхэдэ, шэрэшье, избеосхошье, хабтагайшье олдохогүй. Тиимэһээл хонжоо наймаашадта хандаха ушартай болоно.

— Хари тиимэ,— гэжэ М. С. Горбачев хэлэнэ.— Тэдэ хүнүүд гүрэнһөө хулууна, харин тиихэдэ таанар тэдэнэй «аюулда» орожо болохо байһанай түлөө үлүүгээр түлэнэ ха юмта. Юундэ эдэ бүхые гүрэнэй худалдаа наймаанда, кооперацида эмхидхэхэ арга боломжонуудые олгуулхые оролдоногүйбта? Москваһаа хэн нэгэнэй ерэжэ, гурим тогтоохыень хүлеэнэ гүт?

Залуу хүдэлмэришэн хөөрэлдөөндэ оролсоно:— Хотодомнай үхибүүд олоор түрэнэ, теэд үхибүүдэй гутал, хубсаһа худалдажа абахань хүшэр.

— Би заводто 1939 онһоо хүдэлнэб,— гэжэ хүдэлмэришэн эхэнэр хөөрэнэ,— Тэрэ сагта эндэ гансал талмай байһан юм, теэд томо гэгшын, орондоо тон хэрэгтэй завод барябди, мүнөөшье үнэн сэдьхэлээрээ хүдэлнэбди, харин хүдэлмэришэд тухай, тэдэнэй хэрэглэмжэнүүдые хангаха талаар ёһотой оролдолго гэжэ үгы.

М. С. Горбачев: Мүнөөдэр энэ хэрэг иимэ байха ёһотой: хүдэлмэришэн бүхэн, инженер бүхэн, ажалшан бүхэн юумэндэ хабаадаха ёһотой. Үйлэдбэриин, ажаһуудалай, хүмүүжүүлгын, журамай болоод юрэнхыдөө гуримай талаар һанамжануудай байгаал һаань тэдэнэр хэлэхэ зэргэтэй. Тиимэл байха ёһотой, хэрбээ иимэ бэшэ һаа, орон доторхи хэрэгнай урагшаа ябуулагдахагүй бшуу. Хэрбээ хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэрөө шэнэдхэн табяагүй, арад зоной хэлэһые шагнаагүй, илангаяа эндээ байра дээрэнь түргөөр шиидхэгдэжэ болохо юумые бэелүүлээгүй байха гээшэ муу. Хэрбээ шиидхэгдэхэгүй байгаа һаань, юундэ энэ хэрэг бэелүүлэгдэхэ аргагүйб гэжэ хүн зондо ойлгуулагдаха ёһотой

Үгэнүүд соностоно: Михаил Сергеевич, «болзорһо о н ь урид» гэһэн рапорт үгэхэ дуратайшуултай шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй.

М. С. Горбачев: Энэ зүб. Танай город бүхы орон соомнай мэдээжэ. Эндэ шухала удхатай зорилгонууд шиидхэгдэнэ. Хүнүүдэй ямараар ажаһуужа байһыень мэдэхэ гээшэ намда ехэ удха шанартай. Танай хэлэһые — һайншье, муушье талыень — би мэдэхэ ёһотойб. Бидэнэртэ энээниие эльбэлэлтэ, жэгдэлэлтэгүй. Юун һайн бэ — тэрэ өөртэмнай үлэхэ. Таанад һөөл зохид эд бараа үйлэдбэрилнэт, тэрээн тушаа омогорхолтойгоор хөөрэжэ шадахабди. Энэ һайн лэ гээшэ. Теэд энэл заводто гуримгүй байлга усадхагдаха ёһотой. Генеральна секретарьта «ягаан үнгэтэй нюдэнэй шэл» директорэй дурадхалтагүй. Бүхы юумые байһан ёһоорнь лэ хараха хэрэгтэй. Таанар бүхы орондомнай тон хэрэгтэй продукци гарганат, харин энэ хадаа предприятиин хүтэлбэрилэгшэдые хүдэлмэришэд тухай анхарал ехээр хандуулхаһаань сүлөөлнэгүй бшуу. Һайнаар хүдэлхэ бүритнай, хүдэлмэришэн хүндэ анхарал үшөө ехээр хандуулагдаха ушартай. Юрэдөөл, таанар эзэнбди гэжэ мэдэрхэ ёһотойт. Эзэн хүн гэртээ хайшан гээд байдаг бэ? Тэрэ һайниие бүри ехээр хүгжөөдэг, муутай тэмсэдэг, мүн гурим нягтаар сахидаг.

Түбһөө үнэн туһалха хэрэгтэй юумые хаража үзэхэбди, туһалхабди. Булта юумые гэнтэ шиидхэжэрхихын аргагүй ха юм даа. Танай гомдол оруулһан ажаһуудалай албаниие абаад үзэе. Мүнөө иимэ байдалтай болоод байнабди: мүнөө ажаһуудалай албанда хэгдэдэг эрилтэнүүд хангаха дурадхалһаа гурба дахин дээшэ б а й н а . Социальна байдал, гэр байра, ажаһуудалай албан. Эдэ бүгэдые хаахаанагүй һайжаруулха хэрэгтэй. Гэр байрын барилгада үшөө миллиард түхэриг нэмэжэ үгөөбди. Гэхэтэй хамта хүн зоной хубиин нөөсэнүүдые хэрэглэхэ шухала. 2000 оной эсэс хүрэтэр гэр бүлэ бүхэнэй байратай болохын тула бүхы обществоороо оролдохо хэрэгтэй.

Ажаһуудалай албан тухай хэлэхэ болоо һаа, энэмнай эгээл бирагүй. Барилгын материалнуудые худалдалгада энэ жэлдэ нэгэ хахад миллиард түхэриг нэмэжэ үгөөбди. Тэдэнээ түсэбтэ оруулха тухай дурадхал оруулхаар бэлдэжэ байнабди. Ойрын хоер-гурбан жэлэй туршада цемент, хабтагай, хадааһа, шэрэ гэхэ мэтые худалдалгын асуудалнуудые шиидхэхээр гэжэ бодомжолнобди.

Гэхэтэй хамта ажаһуудаг гэр байра гухайгаа оролдолго һанаашархал бага гэжэ хэлэхэ ёһотойб. Кооперативна гэр байрануудай гэшхүүрнүүд, подъезднүүд, ханануудынь гэмгүй һайн байдаг. Гүйсэдкомой гэр байра худалдажа абаагүй, байрын түлөө бага түлөөһэ түлэдэг гэртэ ороходош, ханануудтань элдэб юумэ бэшээтэй, бог шоройтой, ариг сэбэр сахигдадаггүй байдаг. Энэ эндэ ажаһуугшадай өөһэдынь лэ хэрэг ха юм. Гэр байрын эмхинүүдые, ажаһуугшадые өөһэдыень энэ хэрэгтэ элсүүлхэ, ажаһуудаг гэр байра тухайгаа һанаата болгохо, хүнэй хүзүүн дээрэ һууха һанамжануудые үгы хэхэ хэрэгтэй.

Заводтотнай гурим ямар бэ?

Үгэнүүд соностоно: Булта гэмгүй һайн хэбэртэйгшэл даа.

М. С. Горбачев: Городтотнай ямар бэ?

Үгэнүүд соностоно: Городтомнай гурим һайн гэхын аргагүй. Харгынууд, үйлсэнүүднай муунууд.

М. С. Горбачев: Таниие шагнажа байхадаа, ажал хэрэгтээ, уялгануудтаа хандалгые үндэһөөрнь хубилгаха ажалые эхилһэмнай зүб ха гэжэ бүри ехээр этигэжэ байнаб.

Үгэнүүд соностоно: Тон зүб, арад зон туһалха.

М. С. Горбачев: Шиидхэгдэхэ ехэ, бага хэмжээнэй асуудалнууд олон. Бүхы юумые хамажа хаяха томо гэгшын бульдозер хэрэгтэй. Энээниие түбэй газарта, нютаг бүхэниие ойлгохо ёһотой. Бидэнэй зүб политика дурадхаа, тэрэниие мнай арад зоной ойлгоо хадань, бултадаа — коллектив бүхэн, хүн бүхэн өөрынгөө ажал дээрэ,— эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа эхилхэ ёһотой. Ажал

(Эхин. Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

ЭДЭБХИТЭДТЭЙ УУЛЗАБА

ВЛАДИВОСТОК. (ТАСС). Эндэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев КПСС-эй Примориин крайкомой бюрогой болон хизаарай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүдтэй, партийна ба гүрэнэй хүдэлмэрилэгшэдтэй июлиин 29-дэ уулзаба.

Энэл үдэртөө М. С. Горбачев Комсомольск-на-Амуре хото ошохоёо мордобо.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Громыко Турциин Республикын Премьер-Министр Т. Озалтай июлиин 29-дэ уулзаба. Совет-турциин харилсаан аша үрэтэй, бүтэмжэтэй һайн юм гэжэ хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглэгдээ. Москвада боложо байһан хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд энэ харилсаанда шэнэ түлхисэ үгэхэ байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков энэ үдэр Т. Озалтай хөөрэлдэхэдөө, хоёр талын харилсаанай зарим асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Үдэшэлэн Т. Озал болон тэрэнэй һамган Москвагай гүрэнэй опереттын театрта ошожо, М. Джалилиин нэрэмжэтэ Татарай оперо болон баледэй театрай артистнуудай концерт хараба.

Н. И. Рыжков һамгантаяа болон бусад тусхай тушаалтад айлшадтай хамта байба.

Т. Озал В. И. Ленинэй мавзолейдэ орожо, венок табиба. Кремлиин ханын дэргэдэхи Танигдаагүй солдадай хүүр дээрэ мүн лэ венок табигдаа.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕ ПРЕЗИДИУМДЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

4. Ленинградай эмхинүүдэй дүй дүршэлые хэрэглэн, нютагай эрхэ байдалые хараада абажа, бии байгаа промышленна хүсэеэ хэрэглэлгые һайжаруулха, олон халаанда хүдэлгэхэ, үйлэдбэриин барилгада гаргашалагдаха капитальна һомололгонуудай хэмжээе хорооһоной ашаар продукци гаргалгые ехэдхэхэ талаар союзна болон автономито республиканнуудай Министрнүүдэй Совет, арадай депутадуудай хизаарай ба областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд ниитэ-союзна, союзно-республиканска ба республиканска министерствэнүүдтэй, албан зургаануудтай хамта хэмжээнүүдые зохёожо бэелүүлхэ.

5. Союзна (областной хубаарилгагүй) ба автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарай болон областной, Московско болон Ленинградска городской Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ эрхэ олгохо гэбэл:

а) нютагай асуудалнуудые шиидхэхын тула дурсагдаһан эмхинүүдэй хүдэлмэриин жэлэй ниитэ хэмжээнһээ 1 процент хүрэтэр хэмжээнэй эрдэм-шэнжэлэлгын, проектно-бэдэрэлгын ба конструкторска хүдэлмэриие бэелүүлхэ талаар тэдэнэй шэглэл һалбарида тааһан даабаринуудые, ямар албан зургаанда хабаатай байһанһаань дулдыдангүй, тэдэнэй газар дээрэ байрладаг эрдэм-шэнжэлэлгын проектнэ ба конструкторска эмхинүүдэй түсэбүүдтэ оруулха;

б) нютагай ажахынуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангахын тула эдэ нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай болон эмхинүүдэй жэлэй турша соо гаргадаг продукциин 1 процент хэмжээнэй стандартнабэшэ түхеэрэлгэнүүдые, оньһожоруулгын хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ даабаринуудые, ямар албан зургаанай мэдэлдэ ородог байһанһаа дулдыдангүй, тэдэнэй үйлэдбэриин арга боломжонуудые хараада абажа, нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта, эмхинүүдтэ тогтоохо.

6. Автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, 1987 оноһоо эхилжэ, нэгэдэлнүүд, предприятинуул, организацинууд болон нютагай совет органуудһаа абтаһан түсэбүүдэй проектнүүдэй гол үрэ дүнгүүдэй үндэһөөр өөһэдынгөө нютагуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын табан жэлэй болон жэл-жэлэй түсэбүүдэй проектнүүдые зохёон табижа, союзна республикануудай Госплануудта тэдэниие табидаг болохо гэжэ тогтоохо.

7. Соведүүдэй мэдэлдэ хабаатай асуудалнуудай талаар нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон организацинуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые бүридүүлэн табилгада өөһэдынгөө нүлөөе арадай депутадуудай Соведүүд шангадхаха ушартай. Тиихэдээ ажалша коллективүүдэй болон хүн зоной социальна ба ажаһуудалай хэрэглэмжэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хангалгые хараадаа абаха, тэрэнэй үндэһөөр үндэр бүтээсэтэй, ашаг үрэ ехэтэй хүдэлмэриин эрхэ байдал хангаха.

Дээдэ шатын органуудта жэлэй болон табан жэлэй түсэбүүдэй проектые табихынгаа урда тээ союзна болон республиканска мэдэлэй нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон организацинууд социальна һалбариин, барилгын, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын, хүн зониие социально-соёлой, ажаһуудалай болон бусад түхэлэй хангалгын, ажалай нөөсэнүүдые, нютагай түүхэй эд болон материалнуудай, дахинаа хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүдэй элдэб түхэлнүүдые хэрэглэлгын, байгаали хамгаалгын ба газар ашаглалгын асуудалнуудай болон СССР-эй Госпланай тогтооһон бусад үрэ дүнгүүдэй талаар тэдэнээ зохихо союзна (областьнууд болон хубаагдадаггүй) ба автономито республикын Министрнүүдэй Соведтэй, арадай депутадуудай нютагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэй уялгата ёһоор зүбшэхэ ёһотой.

Тиихэдээ һунгагшадай захяануудые бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд, түсэбүүдэй проектнүүдые ажалша коллективүүдтэй зүбшэн хэлсэһэнэй үрэ дүнгүүд хараада абтаха ёһотой.

8. Үйлэдбэриин инфраструктурын объектнүүдые барилгада министерствэнүүд болон албан зургаануудта үгтэһэн мүнгэ зөөриие бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхын, энэ асуудалаар албан зургаануудай хоорондохи алгасалгата ябадалые усадхахын тула, ямар албан зургаанай мэдэлдэ тэдэнэй байһанһаа дулдыдангүй, тэдэнэй газар дээрэ баригдахаар хараалагдаһан үйлэдбэриин объектнүүдые промышленна узелнууд болгон нэгэдхэхэ ба Барилгын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй гүрэнэй комитедтэй гү, али барилгын хэрэгүүдэй талаар союзна республикануудай зохихо комитедүүдтэй хамта дээрэ дурдагдаһан узелнуудай, мүн барилга хэхэ гол эмхинүүдэй генеральна түсэбүүдэй схемэнүүдые баталха эрхэ союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ олгохо.

Промышленна узелнуудые бариха гол эмхинүүдэй — предприятинуудай мэдэлдэнь байһан СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, промышленна эдэ узелнуудай генеральна түсэбүүдэй баталагдаһан схемэнүүдтэй зохилдуулан, дээрэ дурсагдаһан объектнүүдэй барилгада үгтэһэн капитальна һомололгонуудай ба подрядна хүдэлмэринүүдэй бүхы хэмжээе үгэхэ ябадал жэлэй болон табан жэлэй түсэбүүдэй проектнүүд дотор СССР-эй Госплан хараалха ёһотой.

9. Ажалай нөөсэнүүдые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, тэдэниие һалбаринууд болон районууд хоорондо шэнээр хубаарилха, хүдэлмэриин хүсэнэй хэрэгтэй байһан ба бодото дээрэ бии байһан тоо, баримтануудые тааруу тэнсүүритэй болгохо ушарые һайжаруулха зорилгоор:

а) союзна республика бүхэнэй ажалай нөөсэнүүдэй балансуудые, тэрэнэй үндэһөөр автономито республика, хизаар, область бүхэндэ арадай ажахын һалбари бүхэнэй талаар ерээдүйдэ (таба-табан жэлээр) хэрэгтэй болохо хүдэлмэришэдэй тоогой тодорхойлогдомол баримтануудые союзна республикануудаи Министрнүүдэи Совет зохёон табиха ёһотой;

б) өөһэдынгөө газар дээрэхи экономическа ба социальна хүгжэлтын табан жэлэй болон жэлэй түсэбүүд дотор хүдэлмэриин газарнуудай (аттестаци болон нарижуулан һайжаруулга хараадаа абан) ба ажалай нөөсэнүүдэй нэгэдэмэл балансуудые союзна (областьнууд болон хубаагдадаггүй) ба автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаареи болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд зохёон табиха ёһотой;

в) СССР-эй болон союзна республикануудай министерствэнүүд, албан зургаанууд тэдэнэй мэдэлдэ байһан нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон организацинуудай түсэбүүдэй проектнүүд дотор хараалагдаһан хүдэлмэрилэгшэдэй тоое зохихо автономито республикын Министрнүүдэй Соведтэй, арадай депутадуудай хизаарай, областной, окружной, районно, городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэй зүбшэхэ ябадал хангаха ёһотой.

10. Мэдэлдээ байһан ажахын тааруу тэнсүүритэй, ашаг үрэ ехэтэй хүгжэлтын түлөө союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведтэй харюусалгые дээшэлүүлхэ. Республикын ажахые (агропромышленна комплексһоо бэшэниие) хүгжөөлгэдэ материально-техническэ нөөсэнүүдэй фонднуудые, капитальна һомололгонуудай, барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй лимидүүдые республика бүхэндэ бүхы дээрэнь, һалбари болон шэглэлнүүдээр хубаарилангүй, үгэхэ гурим тогтоохо.

Мэдэлдээ байһан автономито республикануудаи Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай, хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ материально-техническэ нөөсэнүүд болон ажахын талаар капитальна һомололгонуудые хубаарилхадаа иимэ адлирхуу гурим хэрэглэхыень союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ дурадхаха.

...энүүд болон албан зургаанууд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд нютагай барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ хараалагдаһан капитальна юрэнхы һомололгын 0,5 процентые зорюулха;

д) тэдэнэрэй мүнгэ зөөриие хабаадуулжа, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй үүсхэлээр баригдаһан барилгын материалнуудай промышленностиин предприятинуудай продукциинь тэдэнэй мэдэлдэ хүсэд үлөөгдэхэ.

16. Үйлэдбэриин болон үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудые хоорондонь холбоотойгоор хүгжөөлгые хангаха зорилгоор иигэжэ тогтоохо:

а) газар хэрэглэжэ, предприятинууд болон объектнүүдые бариха, хүдэлмэриин шэнэ газарнуудые байгуулха ба тэдэниие хүдэлмэриин хүсөөр хангаха, ашаа болон хүнүүдые зөөхэ хэрэглэмжые, байрын гэрнүүдые, һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, коммунальна ажахын ба социально-ажаһуудалай болон байгаали хамгаалха зорилготой объектнүүдые барилгын хэмжээнүүдые болон болзоонуудые тодорхойлхо, мүн тэрэшэлэн арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ ба хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эд болбосоруулха талаар предприятинууд болон объектнүүдые бариха технико-экономическа үндэһэ баримтанууд болон технико-экономическа хараалалгануудые министерствэнүүд болон албан зургаанууд, нэгэдэлнүүд, предприятинууд ба эмхи зургаанууд—захилшад союзна (областной хубаарилгагүй) болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэй, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэй зүбшэн хэлсэхэ. Тиихэдээ арадай депутадуудай окружной, районно, городской, поселково болон сельскэ Соведүүдэй һанамжа хараада абтаха;

б) социальна болон үйлэдбэриин һалбариин, байгаали хамгаалха зорилготой, мүн мүнгэ зөөрөөр хабсадалсахын тулада автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй комитедүүдтэ гү, али барилга хэхэ гол эмхинүүдтэ үгтэһэн бусад объектнүүдые бариха талаар капитальна һомололгонуудай болон барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээнүүдые автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд министерствэнүүд болон албан зургаануудтай зүбшэн хэлсэжэ (окружной, районно болон болон городской Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй һанамжанууд хараада абтаха), автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, мүн тэрэшэлэн зохи-

БАЙГААЛИ ХАМГААЛХА, БАЙГААЛИИН БОЛОН ХОЁРДОХЁО ХЭРЭ НӨӨСЭНҮҮДЫЕ КОМПЛЕКСНООР ХЭРЭГЛЭХЭ ТА

17. Байгаали хамгаалха ажал ябуулгые залан хүтэлбэрилгэдэ республиканска болон нютагай зургаануудай үүргые дээшэлүүлхын тулада:

а) союзна республиканууд дотор байгаали хамгаалха ажал ябуулгые хүтэлбэрилгэ захиргаанай ниитэ нэгэн зургаанда гулидхан даалгаха шухала гэжэ тоолохо. Нютагай эрхэ байдалые хараада абан, союзна республикануудта оршон тойронхи дайдые хамгаалха ба байгаалиин нөөсэнүүдые хэрэглэлгые гуримшуулха талаар гүрэнэй комитедүүдые, мүн тэрэшэлэн нютагуудта эдэ комитедүүдэй зургаануудые тогтоогдоһон гуримаар бии болгохо;

б) оршон тойронхи дайдын бузарлагдаһан ушарта ондо ондоо албан зургаануудта хабаатай байһаннаань дулдыдангүй, нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон эмхи зургаанууд тохёолдуулагдаһан хохидолые хүсэлдүүлдэг гуримтай болохо, харин тэдэнэрһээ абтаһан мүнгэ зөөриие байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгэдэ хэрэглэхын тулада республиканска ба нютагай бюджедүүдтэ оруулха шухала гэжэ тоолохо.

18. Хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ материальна нөөсэнүүдые ажахын эрьесэдэ бүри хүсэдөөр хабаадуулхын, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эд суглуулхын ба ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхын түлөө республиканска ба совет органуудай харюусалгые дээшэлүүлхын тулада союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд бэелүүлхэ уялгатай гэбэл:

а) СССР-эй Госснабай болон бусад министерствэнүүд ба албан зургаануудай зохихо органуудтай хамта:

хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эдэй тоо бүридхэлдэ абалгые эмхидхэхэ, тэрэниие суглуулха ба арадай хэрэглэмжын болон бусад продукци үйлэдбэрилхын тулада хэрэглэхэ талаар даабаринуудые ондо ондоо албан зургаануудта хабаатай байһанһаань дулдыдангүй, харьяата газар дээрэнь оршодог нэгэдэлнүүдтэ, предприятинууд болон эмхи зургаануудта тогтоохо;

НЭГЭДЭЛНҮҮД, ПРЕДПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИ ЗУРГААНУ ХҮДЭЛМЭРИИН АШАГ ҮРЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭДЭ АРАДАЙ ДЕПУТ НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ОРОЛДОЛГЫЕ ШАНГАДХАХА ТАЛ

19. Харьяата газар дээрэнь оршодог бүхы нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха талаар арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хабаадалгын экономическа онол арганудые нарижуулан һайжаруулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые арбан хоёрдохи табан жэлдэ бэелүүлхэ. Энэ зорилгоор СССР-эй Финансын министерство, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд зохихо министерствэнүүд болон албан зургаануудтай хамта союзна болон республиканска мэдэлэй нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хүдэлмэриин дүнгүүдһээ ехээр дулдыдуулан нютагай бюджедүүдэй олзо доходой хубиин бүридхэлгые хангаха, тобшолон хэлэбэл:

1988—1989 онуудта союзна мэдэлэй промышленностиин нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон эмхи зургаанууд олзо оршынгоо зарим хубиие нютагай бюджедтэ дамжуулдаг гуримтай болохо, мүн тэрэшэлэн республиканска мэдэлэй нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон эмхи зургаануудай олзо оршоһоо эдэ бюджедүүдтэ оруулагдадаг түлбэриин хубиие ехэ болгохо.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай рэзничнэ эрьесын хэмжээнһээ дулдыдан, нэгэтэ тодорхойлогдоһон хэмжээгээр (процентээр) эрьесын налогһоо таһалагдажа, нютагай бюджедтэ мүнгэ зөөри оруулха гурим 1988 оноһоо эхилжэ хэрэглэдэг болохо.

20. Материальна нөөсэнүүдые бодомжогүйгөөр хэрэглэһэнэй түлөө экономическа хэмжээнүүдые хэрэглэжэ абтаһан мүнгэн нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хабаатай байһанһаань дулдыдан зохихо бюджедэй доходто 1987 оной январиин 1-һээ эхилжэ оруулха гэжэ тогтоохо.

21. Ажалша коллективүүдэй зүбшөөлөөр автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд харьяата газар дээрэнь оршодог нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай болон эмхи зургаануудай социально-соёлой хэмжээ ябуулганууд болон гэр байра барилгын фонднуудай мүнгэ зөөриие, мүн тэрэшэлэн нютагай Соведүүдэй мүнгэ зөөриие хубаарилгые гуримаар байрын гэрнүүдые, медицинскэ болон һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудай, амаралтын баазануудай, пионерэй лагерьнууд болон үйлэдбэриин бэшэ зорилготой бусад объектнүүдэй барилгада хамтаруулан хэрэглэхэ. Социальна һалбариие хүгжөөхын тулада бюджедэй нөөсэнүүд болон заагдаһан мүнгэ зөөриие суглань хэрэглэдэг болохо. Кооперативна болон хубиин гэр байра барилгые үргэдхэхэ, мүн тэрэшэлэн залуушуулай байрын комплекснуудые бариха, хожомоо тэндэ түбхинэхэ хүнүүдые ажалда хабаадуулха хэмжээнүүдые баталан абаха.

ХҮН ЗОНОЙ ХЭРЭГЛЭМЖЭНҮҮДЫЕ ХАНГАЛГАТАЙ СЭХЭ ХОЛБООТОЙ ҺАЛБАРИНУУДАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛГЭ БА ТҮСЭБЛЭЛГЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА ТАЛААР

11. Нютагай нөөсэнүүдые, колхозууд, совхозуудай, мүн предприяти, организаци болон эмхи зургаануудай хамһабариин хүдөө ажахынуудай, эрхэтэдэй хубиин хамһабариин ажахынуудай, саад болон огород эрхилэгшэдэй коллективүүдэй арга боломжонуудые эгээл һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые эмхидхэлгэ ба һайжаруулгын түлөө республиканска болон нютагай совет, ажахын органуудай үүргэ болон харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Союзна (областьнууд болон хубаагдадаггүй) болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, 1987 оноһоо эхилжэ, ниитэ союзна болон республиканска жасада оруулха тогтоогдоһон уялгануудаа хараадаа абан, нэн түрүүн нютагай үйлэдбэриин аргаар хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха хэмжээ ябуулгануудые экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүд дотор хараалха болоно.

12. 1986—2000 онуудта Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын ба хангалгын һалбаринуудые хүгжөөлгын комплексно программаар табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ республиканска ба нютагай совет органуудай үүргые шангадхаха зорилгоор:

а) союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд:

арадай хэрэглэмжын эрхим шанартай эд бараа үйлэдбэрилгын саг үргэлжэ ургалта ба хангалгын һалбариин дары түргэн хүгжэлтэ, эд бараа гаргалгын ба элдэб хангалга үзүүлгын хэмжээнэй хүн зоной мүнгэн олзо доходтой тэнсүүритэй байлгые хангаха ёһотой;

б) нютагай болон дахинаа хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүдые элишэлэн олоһоной, түсэбһөө гадуур түүхэй эд ба материалнуудые алмаһанай, үйлэдбэриин хүсэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэһэнэй үндэһөөр, тэдэнэй ямар албан зургаанда мэдэлтэй байһанһаа дулдыдангүй, хүн зоной ехээр хэрэглэдэг арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа нэмэжэ гаргаха даабаринуудые нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон организацинуудта тогтоохо ба эдэ даабаринуудай ёһоор гаргагдаһан бүхы хэмжээнэй эд бараа өөрынгөө мэдэлдэ үлөөхэ эрхэ союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ олгохо;

в) арадай хэрэглэмжын эд бараа гаргаха, гэр байра ба ажаһуудалай техникэ заһабарилха, хубсаһа хунар, гутал сэхэ ба һэльбэн шэнэлхэ, хүн зоной эрилтэ бусад аргаар хангаха багахан предприятинуудай тоое, мүн тэрэшэлэн энэ зорилгоор эрхэтэдэй хамтын ба хубиин ажал ябуулгын элдэб түхэл маягуудые нютагай промышленностиин, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, гэр байрын коммунальна ажахын республиканска министерствэнүүд, союзна республикануудай бусад министерствэнүүд болон албан зургаанууд, эд хэрэглэгшэдэй кооперации дотор хүгжөөхэ хэмжээ ябуулгануудые союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд 1986 ондо зохёон табижа, арбан хоёрдохи табан жэлдэ бэелүүлхэ болоно;

г) түбэй газарһаа түсэблэгдэдэггүй, үргэн хэрэглэмжын эд бараагаар хүн зоной хэрэглэмжые бүри дүүрэнээр хангахын, тэдэниие үндэһэ баримтагүйгөөр олон газарта дабтан гаргаха ябадалые усадхахын, эдэ эд бараанай шанар ба үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын тула союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд эдэ эд бараа үйлэдбэрилгэ хүгжөөхэ ба тараан тодхохо талаар республиканууд болон областьнууд хоорондын координационно ниитын түбүүдые (Соведүүдые) байгуулха болоно;

д) тэдэнэй газар дээрэ оршодог нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон организацинуудай бүтээн гаргадаг арадай хэрэглэмжын эд бараануудай шанарай хойноһоо хиналтаяа союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд шангадхаха ёһотой;

е) тус газар дээрэ байрлаһан нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон организацинуудай, тэдэнэй ямар албан зургаанай мэдэлдэ байһанһаа дулдыдангүй, хүн зондо үзүүлэгдэдэг түлбэритэй хангалгануудые бэелүүлгын түсэбүүдые союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд баталха болоно.

13. Байрын гэрнүүдэй, коммунальна ажахын ба соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын объектнүүдэй барилгые түсэблэхэ ба мүнгэ зөөрөөр хангаха шэнэ гурим Владимирска ба Куйбышевска областьнуудта, Эстониин ССР-тэ 1987 оноһоо эхилжэ, туршалга болгон, нэбтэрүүлхэ тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Эстониин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалые дэмжэхэ. Энэ гуримай ёһоор, эдэ барилгада, тэрэ тоодо гэр байрын-барилгын кооперативуудай мүнгэ зөөрөөр хэдэг барилгадашье, үгтэдэг капитальна һомололгонуудай ба подрядна хүдэлмэринүүдэй бүхы лимидүүдые зохихо түсэбүүд дотор арадай депутадуудай Владимирска болон Куйбышевска областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, Эстониин ССР-эй Министрнүүдэй Совет тодорхойлон баталдаг байха юм.

14. Профсоюзай, комсомолой, кооперативна болон бусад ниитын эмхинүүдтэй, ажалша коллективүүдтэй болон хүн зоной һайн дуранай ниитын зургаануудтай хамта арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд:

хэрэглэгдэдэггүй ба сүлөөгэгдэһэн байрануудые түсгаар түхеэржэ, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажаһуудалай болон коммунальна хангалгын багахан предприятинуудые, таһалга-мастерскойнуудые, спортивна залнуудые түбхинүүлхын тулада бии байгаа бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ;

пенсионернүүдые, бага үхибүүдтэй эхэнэрнүүдые, һуралшадые шадаха соонь ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулхын тулада шухала эрхэ байдал байгуулха, тэдэнэрэй дураар хүдэлмэриин һубарин һэлгэгдэдэг график, хүдэлмэриин хүсэд бэшэ үдэр тогтоохо, гэрэй ажал хэрэглэхэ;

арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ дайнай болон ажалай ветерануудые, наһа барһан сэрэгшэдэй гэр бүлэнэрые, инвалидуудые, ехэ наһатай эрхэтэдые медицинскэ, ажаһуудалай, худалдаа наймаанай болон соёлой талаар хангалгые үндэһөөрнь һайжаруулха талаар эмхидхэлэй хэмжээнүүдые хараалжа бэелүүлхэ.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ТАЛААР

15. Капитальна барилгын ашаг үрые дээшэлүүлхын, тэрэниие эмхидхэлгые нарижуулан һайжаруулхын, арадай ажахын тус һалбариие хүтэлбэрилгэдэ республиканска болон нютагай зургаануудай эрхэнүүдые үргэдхэхын, социально-соёлой һалбариин материально-техническэ үндэһэ һууриие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгые хангахын тулада иигэжэ тогтоохо гэбэл:

а) автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй дурадхалнуудай үндэһэ һуури дээрэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бэелүүлдэг СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудтай хамта союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд байрын гэрнүүдые, һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, һургуулинуудые, поликлиникэнүүдые, больницануудые, театрнуудые, стадионуудые, социально-соёлой һалбариин бусад объектнүүдые ашаглалгада оруулха нэгэдхэгдэмэл түсэбүүдые зохёожо баталха;

б) 2 миллион, мүн тэрээнһээ дээшэ түхэригэй сметнэ үнэ сэнтэй шэнээр баригдажа эхилһэн кинотеатрнуудай, спортивна барилгануудай, соёлой байшангууд болон клубуудай, санаторинуудай, амаралтын байшангууд болон пансионатуудай, захиргаанай байшангуудай титульнэ списогуудые СССР-эй Госплантай зүбшэн хэлсэжэ, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, харин 2 миллион түхэриг хүрэтэр сметнэ үнэ сэнтэй барилгануудай титульнэ списогуудые союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд баталха;

в) зүйтэй байгаа һаань, автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай газар дайда дээрэ союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд байрын гэрнүүдые, коммунальна ажахын болон соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын объектнүүдые, мүн тэрэшэлэн һалбаринууд хоорондын үйлэдбэриин объектнүүдые бариха талаар нэгэн ниитэ захигшын албаниие байгуулжа шадаха;

г) энэ зорилгоор түсэбүүд дотор хараалагдаһан мүнгэ зөөриһөө гадна 1987 оноһоо эхилжэ СССР-эй министерст-

АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ДЕМОК ЭХИ ҮНДЭҺЫЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ БОЛОН СОВЕТ ОРГ АППАРАДЫЕ БЭХИЖҮҮЛХЭ ТАЛААР

23. Партиин XXVII съездын заабаринуудые хүтэлбэри болгон, арадай депутадуудай Соведүүд өөрынгөө ажал ябуулгадахи демократическа үндэһэ һууриие саашадань хүгжөөхын тула эдэбхитэйгээр, сэхэ шуудаар хүдэлмэреэ ябуулха, арадай өөһэдын хүтэлбэриие хэлбэришэгүйгөөр гүнзэгырүүлхэ, социально экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын, нютагай удха шанартай асуудалнуудые шиидхэхэ, энэ хэрэгтэ үргэн ниитэ ажалшадые хабаадуулхын тула бүхы арга боломжонуудаа зорюулхаар өөһэдынгөө эрхэ түлөөлэлгые үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой. Тиихын тула:

а) экономико болон социальна байдалые хүгжөөлгын ябасые түргэдхэхэ талаар ниитэ-политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха, оршон тойронхи нютагта комплексноор хүгжөөхэ асуудалнуудта шиидхэхэ хэрэгые бодотоор, үүсхэлтэйгээр эрхилхэ, Соведүүдэй бүхы шатын хинаха үүргые эрид шангадхаха, урдаа табигдаһан асуудалнуудые шиидхэхын тула бии байгаа арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэхэ;

б) Соведүүдэй сессинүүдэй аша үрые дээшэлүүлхэ, тэдэн дээрэ регионой хүгжэлтын асуудалнуудые ходо зүбшэхэ, хүтэлбэрилхы органуудай тоосоое, ажахын зарим һалбаринуудай байдалые эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэхэ, шүүмжэлхы ёһоор сэгнэхэ, дээдэ органуудта мэдэлтэй нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй, тэрэшэлэн СССР-эй болон союзна республикануудай министерствэнүүд болон албан зургаануудай түлөөлэгшэдэй мэдээсэлнүүдые шагнаха, түсэбүүдэй дүүргэлтэ тухай тэдэнэй оруулһан ажаглалта болон дурадхалнуудай, һунгагшадай захяануудай дүүргэлтэ тухай депутадуудтаа ходо элидхэжэ байха;

в) саг үргэлжын комиссинуудай шэнжэлхы болон хинаха ажал ябуулгые дээшэлүүлхэ, ажахын болон социально-соёлой байгуулалтын гол асуудалнуудые уридшалан харахыень даалгаха, сессинүүдэй болон гүйсэдхэхэ комитедүүдэй заседани дээрэ хараагдаха асуудалнуудай шиидхэбэринүүдэй проектнүүдые бэлдэлгэдэ тэдэниие үргэнөөр хабаадуулха;

г) шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ арадай депутадуудай дүүргэдэг эмхидхэхы үүргые дээшэлүүлхэ, эрхэтэдэй эрилтэ болон хэрэглэмжэнүүдые хангаха асуудал шиидхэлгэдэ предприяти болон эмхи зургаануудта байгуулагдаһан депутадуудай бүлэгүүдэй, постнуудай ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ, депутадуудай дурадхалнуудые ходо зүбшэн хэлсэжэ байха, арадай депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэеэ бэелүүлхэ бүхы эрхэ байдал тогтоохо;

д) арад зонтой холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ, байрын гэрнүүдые, үхибүүдэй эмхи зургаануудые барилгын, болбосон байдал тогтоолгын, худалдаа наймаанай, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, транспорт болон холбооной предприятинуудай, элүүрые хамгаалгын болон арадай гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриин, ажалай болон үйлэдбэриин журам, хуули ёһо сахилгые бэхижүүлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ, шиидхэлгэдэ ажалша коллективүүдые, ниитын эмхинүүдые, ниитын һайн дуранай эмхинүүдэй органуудые үргэнөөр хабаадуулха, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын, ажалай, ажаһуудалай болон хүнүүдэй амаралтын эрхэ нүхэсэлые һайжаруулхын тула профсоюзай, комсомолой болон ниитын бусад организацинуудтай тон нягта холбоотойгоор хүдэлмэрээ ябуулха;

е) хүдэлмэри тухайгаа ниитэдэ соносхохо, өөһэдынгөө ажал ябуулга тухай, абтаһан шиидхэбэринүүд, тэдэнэй дүүргэлтын ябаса, һунгагшадай захяануудай хэр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хүн зондо саг үргэлжэ, гүйсэд дүүрэн мэдээсэжэ байха, тэрэнэй түлөө һунгагшадай үмэнэ, ажалша коллективүүдтэ, эрхэтэдэй ажаһуудаг газарнуудта депутадуудай болон тушаалта нюурнуудай үгэ хэлэлгые, тэрэшэлэн хэблэл, телевидени, радио хэрэглэхэ.

24. Совет органуудай байгууламжые нарижуулха ба аппарадые мэргэжэлтэй кадрнуудаар бэхижүүлхэ талаар республиканска болон нютагуудтахи засагай болон хүтэлбэрилхы органуудай эрхые үргэдхэхэ. Тиихын түлөө:

а) тодорхойлогдоһон салин хүлһэнэй фондһоо үндэһэлэн, салин тодорхойлһон схемые хүтэлбэри болгон, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, автономито республикануудай министерствэнүүд болон албан зургаануудай, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, тэрэшэлэн тэдэнэй управленинүүд болон таһагуудай аппарадай байгууламжа болон штадуудые баталха эрхэ автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ олгохо;

ҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИТАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

гай эмхинүүдтэ үшөө иимэ юумэн болодог: шүүмжэлжэ эхилхэдэш, юумые үнэн дээрэнь гаргахадаш, ажалһаа гаргаха, хашаха. Тиимэ юумэн үшөө бии, бии.

М. С. Горбачев: Энэ болохогүй юумэн. Иимэ ябадалые бидэ буруушаанабди гэжэ бултанай урда хэлнэб. Энээн тухай газетэнүүдтэ шангаар бэшэхэ хэрэгтэй. Городской газетын редактортай эндэ хөөрэлдөөбди. Түбэй хэблэл хайшан гээд бэшэнэб, эндэхид хайшан гээд бэшэнэб гэжэ хаража үзөөбди. Харахадамнай, нютагай хэблэлдэ булта юумэн һайн, номгон даруу. Юундэ иимэ юумэн болоноб? Горкомой, обкомой, крайкомой секретарь шанга шүүмжэлэл хэхые зүбшөөнэгүй. Энэмнай юун боложо байна гээшэб, нүхэдүүд?! Арад зон булта юумые мэдэхэ ёһотой. Арад зонһоо юушье нюухагүй. Ажал хэрэгээ бата найдамтайгаар ябуулжа эхилээбди. Хүсэ шадалшье хүрэхэ, шанга абари заншье хүрэхэ. Хэншье бидэнэй харгы алдуулхагүй. Зэргэнүүдээ нягтаар баригты, нүхэдүүд, нягтаар.

Бүхы дээрэнь абаха болоо һаа, городтохи ажабайдалтнай ямар бэ гэжэ хэлыт даа. Ажалтнай һайн һонирхолтой гэжэ хаража байнаб. Шиидхэгдэхэ асуудалнууд бии, мэдэжэ байнаб. Оньһожоруулгын талаар шиидхэгдэхэ асуудалнууд бии, комплектациин талааршье бии, ажал хүдэлмэри нэгэ жэгдэ бэшээр ябуулагдана. Энээнһээ боложо, субботын үдэр хүдэлнэт. Эдэ бүгэдые би бултыень мэдэнэб. Городые абаад үзөө һаа, городой ажабайдал ямар гээшэб? Амархаар, ошохоор газарнууд бии гү?

Городской транспорт ямараар хүдэлнэб? Магазинууд?

Хүдэлмэришэд: Трамвай һайн хүдэлнэ, автобусууд бирагүй. Магазинуудта юу хээн бии, зарим юумэн дуталдана. Илангаяа зунай үедэ үхибүүдтэ мороженоо ехээр худалдаха байгаа, жэмэсэй шүүһэн бага. Субботын, амаралтын үдэрнүүдтэ амаралтын газарнуудта хүнүүд тон олон ябана ха юм.

Үгэнүүд соностоно: Михаил Сергеевич, манай эндэ дулаан хубсаһан юундэ багаар худалдагданаб?

М. С. Горбачев: Энээн тухай намда хэлээ һэн.

Үгэнүүд соностоно: Эндэмнай шанга хүйтэн болоно, тэд валенканууд байхагүй. Гоё һайхан хубсаһа европейскэ хубида ошожо худалдан абанабди. Энээн тухайшье анхаралаа табиха хэрэгтэй. Бидэ өөрынгөө элжээндэ бидэнһээ дулдыдаха юумые бултыень хэхэбди. Хүдэлмэришэн хүн хэзээдэшье муу юумэндэ оруулаагүй юм. Эхэ оронойнгоо ерээдүйн тухай асуудалай иимэ харюусалгатайгаар табигдаад байһан мүнөө үедэшье муу юумэндэ оруулхагүй.

М. С. Горбачев: Хэзээ түсэбөө дүүргэдэг болохобта?

В. Садовников: Оролдонобди. Субботодо хүдэлнэбди.

М. С. Горбачев: Субботодо хүдэлөөгүй һаа, һайн байгаа.

В. Садовников: Тэзд яахабши? Ондоогоор боложо үгэнэгүй.

М. С. Горбачев: Үйлэдбэриеэ һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Үйлэдбэриин участогай хүдэлмэритэй танилсаһанай һүүлээр тэдэнэй бригадиртай хөөрэлдөө хэбэ.

М. С. Горбачев: Ямар асуудалнууд хүдэлмэришэдые хүлгүүлнэ гээшэб? Нютагай, гүрэн түрын, олониитын гү! Политическэ оршом соо манай оруулһан дурадхалнууд таанадта ямараар хүрэнэб? Оронос хүтэлбэрилгые таанад ямараар сэгнэнэт?

Хүдэлмэришэд: Хүрэжэ ерэнэ. Зүб. Дэмжэнэбди. Баримталһан хараа шугамһаа хажуу тээшээ бү гарагты.

М. С. Горбачев: Политикын талаар маргаха юумэн үгы ха юм даа. Харин эмхи гурим, журам болон бэшэ асуудалнуудаар?

Үгэнүүд соностоно: Хоорондоо хэлсэнэбди: бултадаа зүб.

М. С. Горбачев: Заримдаа, нүхэдүүд, директор ба инженерүүд атаархахаар бэшэ байдаг. Бэлэн хэрэг бэшэ. Үйлэдбэриие, хүнүүдые эмхидхэхэ гээшэ хүнгэн бэшэ ажал гэжэ мэдэнэбди. Энээниие ойлгохо ёһотой. Гэбэшье тэрэ хүдэлмэришэдтөө өөрынгөө бэрхэшээлнүүдые, уур сухалаа гаргаха ёһогүй. Энэ бүтэхэгүй хэрэг гээшэ. Тэдэниие шагнаха, ойлгохо сагаа тэрэ олодог байха зэргэтэй. Хоорондоо бэе бэеэ хүндэлхэ, хүдэлмэришэн—хүтэлбэрилэгшэеэ, хүтэлбэрилэгшэ—хүдэлмэришэниие, тэдэнэй дунда нүхэд ёһоной харилсаан хэрэгтэй. Хэн хэндээ тэдэнэр хэрэгтэй бшуу. Энээн дээрэһээ иигэжэ ойлгохо: һайн, залан сэхэ харилсаанууд хэрэгтэй.

Дороһоошье, дээрэһээшье хүдэлмэриеэ ябуулжа эхилхэмнай. Гол шухаламнай урдаа. Шэнэдхэн хубилгалгые һаяхан эхилээбди, бултадаа тэрэниие баримталха ёһотойбди. Тэзд заримашуул тэрэниие хүсөөшье һаа, шаданагүй. Тэдээндэ туһалха, арга боломжо үгэхэбди. Үнэн сэхээр хүдэлхэ, өөрынгөө зорилгонуудые дуратайгаар бэелүүлхэ заводто гү, город соо гү, али хажуудашни зэргэлээд байһан эмхи гуримгүй байдалтай эбсэшэгүй тэмсэл ябуулхадаа, шэнэдхэн хубилгалгые бэелүүлжэ байна хаямши. Һэшхэлээрээ ажаһуухa, хүдэлхэ гээшэ баһал хэрэгтэй.

Юрэнхыдөө таанадтал найдана гээшэбди. Бэелүүлжэ байһан политикыемнай хүдэлмэришэдэйл дэмжээ һаа, зүб политика гэжэ ойлгохо байнабди. Хэрбээ ажалша хүнэй тэрэниие сэдьхэлдээ абаагүй һаань, хэндээ хэрэгтэй политика гээшэб? Ушар тиимэһээ, хаанашье би нэгэл асуудал табинаб: зүбшөөнэ гүт?

Үгэнүүд дуулдана: Тиимэ, тиимэ. Зүбшөөнэбди. Гансал тиигэжэ үнинэй эхилхэ байгаа.

М. С. Горбачев: Эхэ оромнай айхабтар ужам. Амаргүй ехэ хүсэн бии. Тэрэниие урагшань ябуулнабди. Заримдаа хэсүүхэн байдалтай ушарнабди. Гэхэтэй хамта экономикоёо һүүриһаань һайнаар хүдэлгөө һаа, саашаа үргэн харгыгаар ябаха байна бшуубди. Бүхы юумэ тэсэхэбди. Экономикыншье, һуудал байдалайшье талаар орон соогоо һайжаралгые энэ табан жэлэй һүүл багта мэдэрхэ байхабди. Энээнэй тула эб найрамдал хэрэгтэй.

ЦК-гай ба правительствын зүгһөө таанадай ажалай түлөө баярай үгэнүүдые хэлэхэ дурамни хүрэнэ. Энэ шэрүүн, хатуу хизаарта хүнүүд түбхинөө, һайн эхи табяа. Эдэ хүнүүдтэ бэлэн бэшэ байгаа, гэбэшье тэдэ орон нютагтаа ехэ хэрэг бүтээнэ.

Мүнөө Алас-Дурна зүгтэ үргэлжэдэнь анхарал табихаар саг болоо гэжэ бодонобди. 2000 он хүрэтэр ба байгша табан жэлэй хугасаа соо Алас-Дурнын саашанхи хүгжэлтын комплексно гүрэнэй программа зохёохо хүдэлмэрөө хэдэн һарын туршада дүүргэхэбди.

Энэ хотодо туһалха хэрэгээр хэдэн асуудалнууд бии. Барилгын талаар асуудалнуудта харюусадаг СССР-эй Госпланай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо ба бусад министрнүүд эндэ байна. Тэдэ эндэ хэлэгдэһэн үгэнүүдые бултыень анхаржа байна. Эндэ үзэһэн, хараһанаа хараадаа абан, Алас-Дурнын хүгжэлтын түсэбүүдтэ дахин тэхэрихэээр гээшэ ха гэжэ Владивостогто байхадаа шиидхээ һэмди.

Дурна зүгтэ туһалхабди гэһыемнай хараадаа абагты. Үнэхөөрөө ехэ хэрэг хэдэг байһан таанадые дэмжээгүйдэ аргагүй. Бултыень нэгэн доро шиидхэжэ болохогүйнь эли. Гэбэшье хойшолуулангүй шиидхэхээр юумэн бии.

Һүүлээрнь М. С. Горбачев Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ судна-бүтээлгын заводто хүрэбэ. Хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэдэй уулзалга цех соо болоо.

М. С. Горбачев: Хүдэлмэриингээ эршэ нэмэхэ ёһотойт. Зээлэхэнөөр хэлэхэдэ, бидэ бултаараа сагаа гээгээ ха юмбибди даа. Зорилгонууднай ехэ. Гэбэшье дүүргэхээр. Гээһэн сагаа тэхэрюулхэ ёһотойбди. Бидэ энээниие шадаха ба хэхэ ёһотойбди.

Үгэнүүд дуулдана: Заал һаа дүүргэхэбди. Сухарихагүйбди.

М. С. Горбачев: Манай бүхы политика, хараалһан хүсэлнай арад зондо хандаһан гэжэ хэлэдэгшьеб, үшөөшье дахин хэлэхэ байнаб, хүндэтэ нүхэдүүд. Гэбэшье түлхюурынь—арад зоной гарта. Хүдөө ажахын, хүнгэн промышленностиин, худалдаа наймаанай, гэр байрын тала руу бидэ мүнөө эрьеэд байнабди. Тэдэ бүгэдые өөдэнь татажа, хүл дээрэнь гаргаагүйдэ аргагүй. Эхилһэн хэрэгээ хүсэндэнь хүргэхэбди. Хүдэлхэ шадал бии гээшэ гү?

Шанга абяанууд: Бии.

М. С. Горбачев: Мүнөө бидэ продукциин шанарай талаар ехэ шанганалнабди. Предприятинуудта продукциие гүрэнэй шалгалтаар абадаг болонхойбди. Тэрэниие эрхим предприятинуудһаа эхилээбди. Хэзээшье эхиндэнь бэрхэтэй байха, хоёр—гурбан һара зобод гэнэ аабза, зүгөөр саашадаа һайнаар дабшаха байха.

Таанадташье хүндэхэн байха. Һара, хоёр һара гү, али жэл болоод бүхы юумэн билтаржа байха гэжэ зариман хүлеэжэшье болохо. Тиимэ юумэн байхагүй. Бодоод үзэгты. Ороноо шэнэ машинануудаар түгэс зэбсэгжүүлжэ байнабди. Хэмжээниинь таба дахин ехэ болохо һалбаринууд бии. Хүнгүйгөөр хүдэлгэгдэдэг технологидо орохобди. Ехэ сагаа гээгээшье һаа, заһажа болохоор. Энэ бидэндэ яһала элеэр харагдана, арад зоншье ойлгоно. Арад зоной ойлгоод байхада, шадахал ёһотойбди. Үргэн алхамаар урагшаа дабхихабди. Би энээндэ гүнзэгыгөөр этигэнэб. Үнэн сэхэ, нюуса нөөсэгүй байдал дэмжэебди. Хүдэлмэришэн ангида түшэглэгты, ажалша коллективүүдтэ гэжэ бидэ хэлэнэбди. Эдэбхи үүсхэл хаанашье хэрэгтэй.

Амар мүрэнэй эрьедэ городой эхи табигшадай памятнигай дэргэдэ ветеранууд, комсомол-залуушуулай отрядуудай гэшүүд суглараба.

М. С. Горбачев: Городой һуури табигшадые, бодхоогшодые таанадай үмэнэ амаршалнаб.

Үгэнүүд дуулдана: Һайн даа. Владивостогой һүүлээр манай город танда багаханаар харагдаа ёһотой...

М. С. Горбачев: Городой удха ажаһуугшадайнгаа тоогоор бэшэ юм. Комсомольск хотодо омогорхохо юумэн бии. Ленинскэ комсомолой Гагаринай нэрэмжэтэ хоёр предприятиие би харааб. Город бүхэн иимэ мантан предприятинуудтай байдаггүй.

М. С. Горбачев: Комсомольск-на-Амуре хүрыт гэһэн таанадай уряал абаа һэм. Тиигээд тэрэниие бэелүүлжэ, энэ ерээд байнаб.

Үгэнүүд дуулдана: Михаил Сергеевич, томо завод барижа байһан комсомолшууд эндэ мүнөө байна.

Залуушуул манда олоор ерэдэг. Гэбэшье харюусалгатай, бэрхэшээлһээ айхагүй, мэргэжэлтэй хүнүүд ерэһэй гэжэ һанахаар байдаг. Ажалда оролго, гаралга үсөөн байһай гэжэ тон ехээр хүсэмөөр.

М. С. Горбачев: Эрэлхэг зориг гээшэ тэмсэл соо түрөөд, туршалгада шалгагдадаг гэжэ мэдэхэ гүт? Иигэжэ Островский хэлээ һэмнай. Ушар тиимэһээ шэлэгдэн илгарха ябадал хэзээшье гараха ёһотой. Мүнөө таанад эндэ үлөөд байнат. Таанадтай анхан ерэһэн зон город соо булта үлөө гү?

Үгэнүүд дуулдана: Танай Владивостогто үгэ хэлэһые хараада абахада, Михаил Сергеевич, Примориин хизаар танда һайшаагдаа ха. Манай Комсомольск танда баһал зохидшоогдоһой гэжэ ехэл хүсэнэбди. Бидэ бүхы зүрхөөрөө танай эхилһэн хэрэгүүдые, дурадхалнуудые дэмжэнэбди, энээндэ залуушуулые уряалнабди. Городой ветерануудай соведэй гэшүүд һургуулинуудта ошожо, хайшан гээд хотомнай эхилээ һэм, үшөө юу хэхэ хэрэгтэйб гэжэ хөөрэлдөө хэдэг. Манай хүүгэд ехэ һонюушархуу юм.

М. С. Горбачев: Хэрбээ залуушуул түүхэ гээшэ ганса тэдээнһээ эхилнэгүй, тэдээнһээ урда ехэ юумэн хэгдэһэн байгаа, арад зон, наһатайшуул хара хүлһөөрөө, улаан шуһаараа эдэ бүгэдые байгуулаа гэжэ һайнаар ойлгоо һаа, боложо байһан үйлэ хэрэгүүдтэ ондоогоор хандаха зэргэтэй. Мүноонэй залуушуулда аха үетэнэй ехээр урмаа хухараагүй һаань дээрэ. Шэнэ үндэһэ һуури дээрэ шэнэ зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха ухаатай залуушуул үндыжэ байна. Залуу үетэн аха захынгаа нэрэ хүндые хухалхагүй, тэдэнэй дүй дүршэлһөө арсахагүй байха.

Ветеранууд: Юрэнхы дээрээ манай залуушуул яһала бараг лэ даа.

М. С. Горбачев: Би тиигэжэл хэлэнэ ха юмбиб, общество бүхы үетэниие нэгэдүүлнэ, ахатанай дүй дүршэл залуушуулай эршэ хүсэ абана бшуу. Манай общество хододоо тиимэ байха ёһотой.

Энэ уулзалгаһаа минии зосоо хүлгөөд байна. Залуу наһандаа бидэ Магниткын, Комсомольскын, Днепрогэсэй дүй дүршэлдэ түшэглэдэг байгаабди. Эдэ бүгэдэ—комсомолой, тэрэнэй ажалша гарай хэрэг. Тиимэһээ би таанадтай уулзахадаа, ехэ баярлааб. Ветеранууд сэдьхэлээрээ хүгшэрдэггүй гэжэ үнэншэбэб. Та бүгэдэндэ энхэ элүүрые, сэдьхэл б[illegible]олой сусаршагүй байхые хүсэнэб. Залуушуулда — эрэлхэг зориг.

А. Выскубенко, городой ветерануудай соведэй түрүүлэгшын орлогшо: Михаил Сергеевич, танай үсэглэлдэр Владивостогто тунхаглаһан эб найрамдалай программын түлөө бидэ танда баяр хүргэнэбди. Алас-Дурна зүгэйхидһөө, Комсомольск хотынхидһоо танда тон ехэ һайниие хүргэнэбди.

М. С. Горбачев: Энэ программа дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Бидэндэ энээнэй түлөө хүсэн хүрэхэ байха.

* * *

Энэл үдэртөө М. С. Горбачев Хабаровск хото ерэбэ.

Һурагшадай зунай амаралта

...ИТАЯА ОРУУЛХАБДИ

раална. Энэ түлеэнһээ пенсидэ гараһан наһатай багшанарта хуби хүртөөлсэхэ.

Хүүгэдэй элүүржүүлгын талмай дээрэ М. А. Жарникова ба вожатанар Валентина Евсеева, Татьяна Гороховская гэгшэдэй хүтэлбэри доро 1—3 классуудай багашуул баһал өөһэдынгөө шадаха юумэ хэнэ. Тэдэнэр сэсэгүүдые, овощнуудые һургуулиин участок дээрэ ургуулна. Гектар хахадай талмайда хапуустын рассада тон болгоомжотойхоноор һуулгаа. Энэ саг соогоо хүүгэд хүдэржөө, бури эбтэйхэнээр нүхэсөө.

Харин 7-дохи классай һурагшад А. В. Гунзеновэй ударидалга доро республикын аяншалагшадай слёдто хабаадалсаа. А. В. Гунзенов Хүдэриин тоһоной заводой кочегар юм. Тэрэ газар, зүг шэгээ олоходоо бэрхэ болодог спортоор спортын мастерта кандидат нэрэ зэргэтэй.

Мүнөө тэжээл бэлэдхэлэй түлэгтөө орожо байһан саг. Һургуулиин багшанарай коллектив һайн шанартай 400 центнер үбһэ түрэл совхоздоо бэлэдхэжэ үгэхын тула шармайнхай.

1986 оной зун КПСС-эй ЦК-гай Пленум боложо үнгэрөө. Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха зорилгонууд арад зондо һайшаагдаа. Мүн СССР-эй Верховно Соведэй сесси 12-дохи табан жэлэй түсэб хуулита болгон абаа. Эндэ нэгэ зүйл илангаяа үнэтэй гэжэ һанагдана. КПСС-эй ЦК-гай Хандалга доторхэлэгдэһэн, «Ажалша коллективүүд бүхэн өөһэд өөһэдынгөө участок дээрэ шанар шэнжээрээ илгарһан 12-дохи табан жэлые шиидхэнэ» гэһэн үгэнүүдые манай коллектив бүримүһэн дэмжэнэ. Илангаяа «шэнэ юумэ үүсхэхэ, уридшалан хараха, эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри зүбөөр түсэблэхэ, ореэ асуудалнуудые зоригтойгоор шиидхэхэ» гэһэн үгэнүүд бидэндэ сэхэ хабаатай.

Арад зондо партиин хандаһан уряада манай һургуулиин коллектив шанартай, эбтэй ажалаараа харюусаха гэжэ би бултанай зүгһөө найдуулха байнаб.

Д. ТУБДЕНОВ,
Хүдэриин дунда һургуулиин директорэй орлогшо.

МОНГОЛ НАЙХАН ОРОНДО

...ЛАН БАЙДАЛДА ...АТАЙ АРАД

нюун байдалда дуратай улад гэжэ ойлгохоор. Энээн тухай гудамжануудайнь нэрэнүүд гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, Эб найрамдалай проспект, Эб найрамдалай хүүргэ.

Монгол ороной эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай түлөө байлдаануудта унаһан совет сэрэгшэдэй дурасхаалда Зайсан толгой дээрэ ехэ хүшөө бодхоогдонхой. Богдо уулын хормойдо оршоһон яһала үндэр толгой дээрэ гаража, совет сэрэгшэдэйнгээ нангин дурасхаалые еһолообди.

Залуушуул, хүүгэд хаа хаанагүй олон. Тиимэһээ Монгол орониие эдир наһанай орон гэжэ хэлээ һаа, зүбтэйл байха хаш.

Буряад оронoo бусахынгаа урда тээ Улаан-Баатар хотын юрэнхы эрдэмэй нэгэ дунда һургуулида орожо. тэндэ хүдэлдэг ород хэлэнэй багшанартай уулзаа һэмди. Монгол ороной бүхы һургуулинуудта 5-дахи класһаа эхилжэ, ород хэлэ үзэдэг юм. Уулзалгын үедэ бидэ өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ, номуудые бэлэглээбди.

Аха дүү орондо байха үедөө монгол арадай хүндэмүүшэ ёһо гуримаар, ехэ анхаралаар хүреэлэгдэнхэй байгаабди.

Д. ДОНДУКОВА,
Багдаринай дунда һургуулиин багша.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН ДЭЭРЭ ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

БУДАПЕШТ. Аха дүү бусад оронуудтай хамта Венгриин Арадай Республика оуу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын түлөө, уласхоорондын түгшүүриые һулааруулхын түлөө саашадаашье залан сэхээр тэмсэжэ, венгер арадай зохёон байгуулхы ажалда амгалан тайбан байдал хангаха ёһотой гэжэ ВСРП-гэй Генеральна секретарь Янош Кадар Шальготарьян хотодо болоһон партийна эдэбхитэдэн суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Уласхоорондын байдалые гуримшуулан найжаруулхые хүсэжэ байдаг Советскэ Союз болон бусад социалис хани нэгэдэлтэ оронууд дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хангаха [illegible] бүтэмжэтэй һайн эб найрамдалта үүсхэлнүүдые гаргаһан байгаа.

Совет коммунистнуудай хуралдаанай хараалһан зорилгонууд социально-экономическа хүгжэлтые үндэһөөрнь хурдадхахые хараална гэжэ ВСРП-гэй Генеральна секретарь зааба.

ХАРИЛСААТА ОРОНУУДАЙ НААДАНУУД

ЛОНДОН. Харилсаата оронуудай заншалта XIII спортын нааданууд Шотландиин ниислэл — Эдинбург хотодо эхилээ. Великобританиһаа гадна, тэрэнэй урдын бүхы колонинуудые, доминионуудые хабаадуулхаар хараалагдаһан эдэ мүрысөөнүүд түс эмхиин политическэ талаараа гүнзэгыгөөр доройтон унажа байһые харуулха ёһотой һэн.

Урда Африкын Республикада эсэргүү али бүхы ябуулгануудые баталан абалгые консерваторнуудай правительствын буруушаажа байдагын тэмдэг болгожо, мүрысөөнүүдтэ хабаадаха ёһотой 58 гүрэнэй 32-ынь арсаһан байгаа. Апартеидай захиргааниие Лондоной түсэхэй тушаалтадай дэмжэжэ байһан ушар расис засаг захиргааниие урмашуулһан, сэхэ дэмжэһэн ябадал мэтээр сэгнэгдэнэ бшуу.

СКЮ-гай ЦК-гай ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

БЕЛГРАД. СКЮ-гай ЦК-гай Президиумэй заседани боложо, энэ жэлэй экономическа политика бэелүүлгэдэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэбэ. Хэгдэһэн тобшололнууд СКЮ-гай ЦК-гай июлиин 30-да болохоёо байһан пленумэй үзэмжэдэ табигдаха юм гэжэ ТАНЮГ агентство мэдээсэнэ.

СКЮ-гэй XIII съездэдэ бэлэдхэлэй, мүн тэрэниие үнгэргэлгын үедэ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэри заседани дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Хэблэл, радио болон телевидениин партийна хуралдаанай документнүүдэй удхые олониитэдэ ойлгуулха, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө залан сэхээр тэмсэхэ, ушаржа байһан дутуу дундануудые эрид шангаар шүүмжэлхэ ёһотой гэжэ тэмдэглэгдээ. Коммунистнуудай Союзай болон общественный гол зорилгонууд, экономическа байдалые тогтоонижоруулгын политика ба съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ асуудалнууд тэдэнэй гол анхаралда табигдаха ёһотой гэжэ Президиум тэмдэглээ.

Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ямар байхын түлөө, хараалагдаһан политикые бэелүүлхын түлөө коммунистнуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ Президиум зааба. Съездын шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, общество соохи байдалые гүнзэгы һайнаар, тодорхойгоор харуулхын түлөө тэмсэхэ шухала.

ГЕРАДТА НАДЖИБТАЙ УУЛЗАЛГА

КАБУЛ. Афганистанай Демократическа Республикын бүхы нютагуудта амгалан тайбан ба аюулгүй байдал хангаха гээшэ мүнөө НДПА-гай, республикын правительствын гол зорилго болоно гэжэ НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь Наджиб Герат провинцида ажаһуугшадтай уулзалга дээрэ мэдүүлбэ.

Хоёр ороной арадууд түрэл дүтэ юм. Тэдэнэр хоорондоо ходоодоо хани барисаатай байгаа, мүнөөшье харилсаа холбоотой юм гэжэ НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь афган-иран харилсаанай ямар байһые харуулхадаа, тэмдэглээ. Амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһонуудай үндэһөөр ДРА Ирантай һайн хүршэ ёһоной харилсаа холбоо тогтоохоор бэлэн юм гэжэ тэрэ хэлэбэ. Мүнөө үдхогдэжэ байһан соносхогдоогүй дайн гансал уласхоорондын империализмда, хархис хүсэнүүдтэ ашатай туһатай байна.

Герадта ерээд байха үедөө НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь НДПА-гай провинциальна комитедэй гэшүүдтэй, текстильнэ фабрикын хүдэлмэришэдтэй, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэдтэй уулзаба.

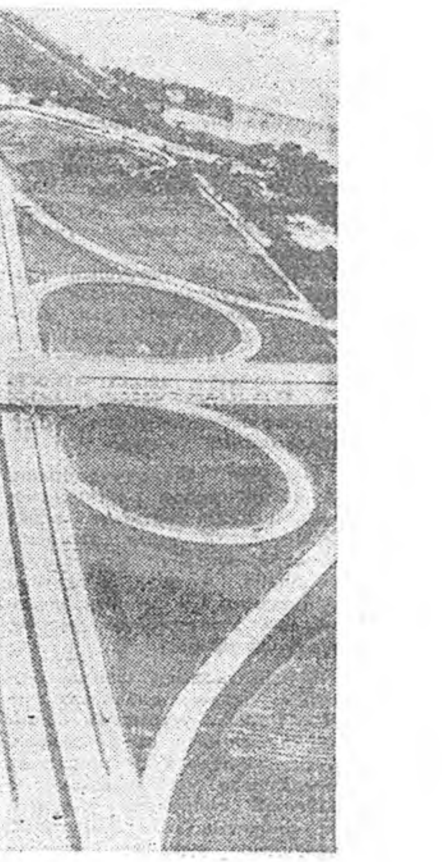

ЧЕХОСЛОВАКИ. Республикын автомобильна харгынууд жэл ерэхэ бүри үта болоно, шанарынь һайжарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Брногой райондо. Энэ харгые «спираль» гэжэ нэрлэдэг.

ЧТК — ТАСС-ай фото.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДҮНГҮҮД

БОНН. ФРГ-гэй правительствын заседани эндэ боложо, ФРГ-гэй Федеральна канцлерай орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншерэй хани ёһоной албанай хэрэгээр. СССР-тэ ошожо, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд зүбшэгдэбэ.

Геншерэй Москвада хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байнаа правительство мэдүүлбэ гэжэ тэмдэглэгдээ.

ВАШИНГТОН. Эндэ ерэһэн Г.-Д. Геншер США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульцтай уулзажа, зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи харисаае, тусхайлбал, албанай хэрэгээр СССР-тэ ошожо, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэйнгээ дүнгүүдые тэрээнтэй зүбшэн хэлсэбэ.

АГРОКОНВЕЙЕР ХҮДЭЛНЭ

КИШИНЕВ. «Поле прилавок» гэжэ студентнүүдэй агроконвейер ажаһуугшадые овощ ба жэмэсүүдээр хангажа эхилбэ. Кишинев городой олон түмэн овощой наймаануудта Кишиневско университедэй ба совет худалдаа наймаанай техникумэй студентнүүд хүдэлжэ эхилбэ. Тэдэ КПСС-эй XXVII съездын нэрэмжэтэ республиканска студентнүүдэй отрядуудай гэшүүд юм. Тон түлэг худалдаанай хаһада наймаануудта хүдэлмэриин нэмэлтэ һууринууд түхеэрэгдэнэ.

Оюутан залуушуулай гурбадахи ажалаингаа семестр үнгэргэжэ байһан республикын 14 ажахын саад ба огородууд соо агроконвейер эхилнэ бшуу. Суглуулга, илгалга ба ашалгые хүбүүд басагад өөһэдөө тэдээндэ даалгагдаһан техникын хүсөөр бэелүүлнэ. Мүн баһа энэ витаминтай хоол зөөлгэ һаадгүйгөөр хэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, Кишиневой автоажахынууд студентнүүдтэ ашаанай машинануудые гаргажа үгөө. Тэдээнэй жолоодо ерээдүйн автомобилистнууд — политехническэ институдай студентнүүд һуугаа. Тэдэ булта мэргэжэлтэ жолоошоной үнэмшэлгэтэйнүүд юм.

Виноградай эшэһээ һүүлшын жэмэс түүжэ абахадаа, энэ студенческэ агроконвейер тогтохо юм. Республиканска отрядай социалис уялгануудай хараалһанай ёһоор 150 мянган тонно овощ, 10 мянган тонно жэмэс тэдэнэр суглуулжа тушааха.

(ТАСС).

НИКАРАГУА ТУШАА АЮУЛГҮЙН СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА

НЬЮ-ЙОРК. Никарагуагай правительствада, арад зондо эсэргүү Холбоото Штадуудай зээрхэг түримхэй аашанууд хадаа уласхоорондын хуулиин ёһо гуримуудые бүдүүлигээр хазагайруулһан ябадал болоно гэжэ сэгнэһэн уласхоорондын сүүдэй Гаагада абаһан тогтоолые зүбшэн хэлсэхын тула ООН-ой Аюулгүйн Соведые зарлаха эрилтэ Никарагуа табиба гэжэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин дэргэдэхи Никарагуагай сагүргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхидэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ. Никарагуагай президент Даниель Ортега Аюулгүйн Соведэй заседанида хабаадаха байна.

Бэеэ дааһан байдалай хүгжэлтын замда гараһан никарагуан арадай хүсэл зориг дарахые һэдэдэг Вашингтоной зээрхэг түримхэй политикые Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида, тэрэ тоодо Аюулгүйн Соведтэ нэгэнтэ бэшэ зүбшөөн хэлсэжэ, буруушаагаан байха. Уласхоорондын сүүдэй үнэн зүб эрилтые бэелүүлжэ, Никарагуада эсэргүү гутамшаг муухай ябуулгануудаа болюулан, экономическа газаашалан харшалалгаар, һүйдхэлтэ ябуулгануудаар тэрээндэ ушаруулһан гарза хохидолоо тэхэрюулэн бусаахые үсэд нэтэрүүгээр арсажа байһан Вашингтоной зонхилогшодой хархис политикые дэлхэйн арадуудай дураа гутан буруушаажа байһые Аюлгүйн Соведэй шэнэ заседани үшөө дахин элирхэйлэн харуулхал.

ЭЭЛЖЭЭТЭ ЯДЕРНА ТЭҺЭЛЭЛГЭ

ВАШИНГТОН. Холбооту Штадууд Невада штадтахи полигон дээрээ дахинаа газар доро ядерна тэһэлэлгэ хэбэ. Элшэ хүсэнэй министерствын түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, «Корнью-коупна» гэжэ нюуса нэрэтэйгээр хэгдэһэн тэһэлэлгын хүсэн 20 килотонно болоно. Иимэ туршалга хэхэ тухай урда тээнь мэдээсэгдээгүй байгаа. Энэ хадаа США-гай Элшэ хүсэнэй министерствын энэ жэлдэ хэһэн ядерна наймадахи гэхэ гү, али Советскэ Союзай туршалгаяа нэгэ талаһаа зогсооһонһоо хойшо США-гай хэһэн арбан табадахи туршалга болоно.

Энэнь дэлхэй дээрэ ядерна туршалгануудые болюулха талаар Советскэ Союзай гаргаһан уряае тоонгүй. США-гай харата хэрэгүүдээ үргэлжэлүүлжэ байһыень гэршэлһэн ябуулга болоно.

КОНСТИТУЦИОННО КОМИССИИН ШИИДХЭБЭРИ

МАНИЛА. Филиппинын конституциие зохёон найруулха тухай комиссиин баталан абаһан шиидхэбэритэй зохилдуулан, ороной президент Корасон Акино, вице-президент Сальвадор Лаурель тушаалнуудтаа 6 жэлэй болзороор үлэхэ байна. Эгээл тиимэһээ һаяар Филиппинэдэ үнгэргэгдэжэ болохо президентын һунгалтанууд тухай асуудалаар үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд дүүрээбэ.

Зургаан жэлэй болзорой дүүрэхэдэ, президент гүрэнэй үндэр дээдэ тушаалда дахинаа һунгагдаха эрхэгүй болохо юм гэжэ комиссиин баталан абаһан тогтоол соо хэлэгдэнэ. Сенат болон түлөөлэгшэдэй палатаһаа бүри дүүрэгдэһэн хоёр палататай парламентые орон доторoo байгуулха тухай шиидхэбэри мүн лэ абтаа. Тэдэнэй гэшүүд бүгэдэ ниитын һунгалтаар 6 болон 4 жэлэй болзороор һунгагдаха байна.

ШЭНЭ ПРАВИТЕЛЬСТВО

ТОКИО. Японой премьер-министр Ясухиро Накасонэ шэнэ правительствые бүридүүлбэ. Урдын министрнүүдэй нэгэниншье тушаалдаа үлэбэгүй. Шэнэ кабинедтэ премьер-министрэй орлогшын тушаал һоргоэгдээ. Хүтэлбэрилхы либерально-демократическа партиин генеральна секретарь байһан Син Канэмару энэ тушаалда дэбжүүлэгдэбэ. Тадаси Куранари гадаадын хэрэгүүдэй министрээр томилогдоо. Урда тээнь энэ тушаалда хүдэлһэн Юко Курихара национальна оборонын управлениин начальник болобо. ЛДП-гэй шэнэ хүтэлбэриин бүридэл мүн лэ соносхогдоо. Урда тээнь финансын министр байһан Нобору Такэсита партиин генеральна секретаряар томилогдобо. Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр байһан Синтаро Абэ хүтэлбэрилхы партиин гүйсэдхэхэ соведые толгойлно.

ДЭМБЭРЭЛТЭ ХЭРЭГ ТУХАЙ ХОЁР БЭШЭГ

ҮНЭН ЗҮРХЭНЬӨӨ БАЯСААБДИ

Районой түб—Хэрэн тосхоной соёлой байшан соо болоһон Түнхэнэй Мүнхэ-Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлэй ойн баярай суглаанда бидэнэрые—ажалай, дайнай болон Коммунис партиин ветерануудые, эрхим суута ажалшадые уриһан байна. Дайнда ябаһан, ажалдаа шалгарһан эрхимүүдые хүндэлэн, концертын үедэ сценэ дээрэ гаргажа байгаад амаршалхадань, дуу, хатар зэдэюулхадань, сэдьхэлдэ ямар аятай һайхан байгаа гээшэб!

Би олон жэлдэ хонишоноор ажаллаад, мүнөө амаралтада гаранхайб. Тиигэбэшье Түнхэн нютагайнгаа уран зохёолшодые һайн танидаг хүм. Эдэ хүбүүдэй олонхинь «Саяан» газетын редакцида ажаллахадаа, минии отарада ерэдэг бэлэй. Мүн уулзалга үнгэргэхэеэ, олооро хүүелдэн орожо ерэшэдэг байгаа. Эдэ хүбүүднай тэрэ хэрэгээ мүнөөшье орхёогүй, орхихошьегүй, ажалша зонтоёо хододоо нягта холбоотой байха гэжэ би батаар этигэнэб.

Нютагаймнай хэнгёо хоолойтой дуушад В. Лыгденова, Д. Кунтохеева, тэрэнэй нүхэр В. Цыренжапов, тэрэнэй басаган Дарима, Т. Галсанова, В. Бильтагуров болон Гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай артистнууд, мүн Түнхэнэй соёлой таһагай артистнууд энэ үдэшэ гоё гэгшын концерт маанадта бэлэглээ.

—Һайн даа!—гэжэ уригдаһан нүхэдэй зүгһөө хэлээд: —Эрхим һайн ажалаараа орон нютагайнгаа солые үргэхэбди,—гэжэ мэдүүлнэб. Харин таанарнай маанадай ажабайдал тухай үшөө дэлгэрэнгыгээр бэшэжэ байгты.

Г. ШОЙБОНОВ,
ажалай болон дайнай ветеран, Ленинэй хоёр орденто.

ТҮҮХЭДЭ ҮЛЭХӨӨР ЛЭ ЗҮЙЛ

Дуулгата орьёл Саяанай хормойдо түрэһэндөө би бүхы наһаараа омогорхожо ябадаг хүм. Имагтал үзэсхэлэнтэ һайхан байгаалиараа бэшэ, ажалша, бэлиг түгэлдэр зоноороо омогорходогби. Литературна нэгэдэлэй 50 жэлэй ойн баярта уригдажа ошоод, айлшан ёһоор, хоймортонь хүндэтэ хүнүүдтэй зэргэлжэ һууһандаашье бэшэ, харин Түнхэнэйнгөө уран зохёолшодой зохёоһон бүтээлнүүдые, тэдэнэй амжалтануудые литературын ба искусствын байшан соонь орожо харахадаа, омогорхолни үшөө ехээр далижаба. Литературын ба искусствын байшан байгуулха тухай тэрэнэйнь нээгдэхэһээ һара урид шахуу дуулаһан байгааб. Теэд ямар байха юм ааб гэжэ тон ехээр һанаамни зобоһон байгаа.

Мүнхэ-Сарьдагһаа эхилээд, Баатар Романов хүрэтэр зохёолшодой зохёохы замые харуулһан экспонадууд тэрэ байшан соо табигданхай. Мүн эндэ манай суута дуушад, уран зураашад тухай материалнууд хүнэй нюдые татаха байна. СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүд Чингис Шенхоров, Элбэк Манзаров болон бусад литературын ба искусствын байшангые шэмэглэлсэхэ талаар ехэ юумэ хээ.

Тус музей соо табигдаһан экспонадууд хосорхогүй, ерээдүйн үетэниие һонирхуулан байханьлабтай.

Литературна нэгэдэлэйхид энэ байшан соогоо ажалша зонтоёо болон һурагшадтай уулзалгануудые үнгэргэдэг байха юм байна. Эндэ хүүгэдые пионертэ, комсомолдо абахада болохо.

В. ЛЫГДЕНОВА,
РСФСР-эй габьяата багша.

ДОВАТОРАЙ БААТАР СЭРЭГШЭД

Морин сэрэгшэдэй түрүүшын рейдын 45 жэлэй ойдо

1941 оной июнь һара. Фашистнууд Эхэ оронииемнай гэнэдхээжэ ороһон булюу байдалаа хэрэглэн, зүүн тээшээ дабшана... Эхэ оронойлмнай эгээл хүндэ сагта полковник Л. М. Доваторай морин сэрэг эмхидхэгдээ бэлэй.

1941 оной август һара. Доваторай морин сэрэгэйхид дайсанай ара талада гараха дайшалхы даабаритай. Үүрэй хираанаар дайсанай бүхэлэлтэнүүдтэ хасагууд хүрэбэ. Оршон тойрон аалин намдуу. Харуулшадыень абяа шэмээгүйгөөр усадхаба. Гэбэшье нэгэниинь дохёо үгэжэ үрдибэ. Немец пулемедууд сухалтайгаар «хусалдашаба». Хасагууд хурса үзүүртэй жадануудаа ялагашуулан окопууд руу табилуулба.

— Эхэ оронойнгоо түлөө! Урагшаа!—гэжэ младша лейтенант Криворотько хашхараад, өөрынгөө взвод дахуулан, добтолгодо оробо. Уданшьегүй кавалерийскэ 43-дахи полкын сэрэгшэд бусад полкнуудайнгаа дайсанай ара тала руу гараха «нүхэ» нээжэ үгөө һэн.

Тиигэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхиндэ дайсанай ара тала руу улаан морин сэрэгэй түрүүшын рейд эхилһэн юм. Харин энэ үедэ «илагдашагүй» армиин хүнгэхэн илалтанууд тухай фюрерэй һайрхуу абяан дэлхэй дүүрэн соностожо байгаа бэлэй...

Морин сэрэгшэд фашистнуудай тыл руу бүри гүнзэгырэн оробо. Тагнуулшад дайсанай офицерые баряа гэһэн һураг дуулдаба. Уданшьегүй тэрэниие Доваторай штабта асарба. Нюдэнэйнь боолтые тайлахада, хара һахалтай, хара бүүрхэнүүдтэй хасагуудые немец офицер хараад, харанхалан унан алдаба. Тэрэ үглөөгүүр морин сэрэгэй шурган ороходо, 100 мянган хасагууд ара таладамнай гараба гэһэн тархи түрүүгээ алдаһан ехэ үймөөн, шууяан болоо гэжэ немец офицер хөөрөө һэн.

Хэдэн хоногой үнгэрһэн хойно иимэ тоо фашистнуудай захиралта соо бии болобо. Поляцэй болон хэһээгшэдтэ хандаһан захиралта соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Кубаниин хасагуудай атаман Доваторые барихыетнай захирнабди. Хэрбээ амидыгаар барибалтнай, 100.000 немецкэ марка, түмэр хэрээһэн, Германиин эрхэтэнэй паспорт, газар шан болгогдон үгтэхэ. Амигүйгөөр асарбалтнай 50 мянган марка, газар үгтэхэ». Энэ саарһанай доваторайхидай гарта ороходо, хүхэ энеэдэн үни удаан замхаагүй һэн. Юуб гэхэдэ, үнэн дээрээ 30 шахуу пулемёдтой гурбан мянга тухайтай морин сэрэгшэд рейддэ гараһан байгаа бшуу.

—Энэ һураг суугаа шадамараар хэрэглэхэ ёһотойбди,—гэжэ тиихэдэ Л. М. Доватор хэлээ һэн.

Үглөөдэрынь тагнуулшадай ерэхэдэ, Смоленск руу ошоһон харгы замаар Доватор 2 полкоёо дахуулан гараба. Шангадхагдаһан дайшалхы харуултай ехэ колоннодо добтолбо, шангаар хуугайлдаһаар, эшхэрэлдэһээр хэдэн модо гүйлгэлдөөд, ...һураггүйгөөр үгы болошобо. Һүүлээрнь немецкэ самолёдууд тэрээгүүрнэ удаан ниидээ бэлэй. Зүгөөр 100 мянган хасагууд тухай һураг бүри үргэнөөр тараа һэн.

Хюдагдаһан фашистнуудай тоо 3 мянга гараба. Немецүүдһээ абтаһан документнүүд хэдэн мэшээгээр дүүрэн болобо. Морин сэрэгшэдые усадхаха зорилготойгоор генерал фон Штрумф гэгшын командовани доро танкова дивизи, полевой жандармериин полк, фронт шадарай карательна хэдэн отряд хаягдаба.

Тиигэбэшье морин сэрэгые барихань бэлэн байбагүй. Доваторай кавалеристнүүдые усадхажа шадаагүй. фон Штрумф Гитлерые ехээр сухалдуулһан байгаа хаш.

Рибшево һууринда добтолгын үедэ плендэ абтаһан 9-дэхи армиин штабай оперативна таһагай офицер майор Сильверстер иимэ һонин юумэ дуулгаа һэн. «Сухалтайгаар удаан саг соо фон Штрумфые хараһанайнгаа удаа, Гитлер енгүүрхэбэ:

— Генерал, манай танкнуудай ябаха гэхэдэ, Доваторай хайрадаг морид һаалта хэнэл хаш, зүб гү?

—Үгы, минии фюрер! Морин сэрэг намаг соо хашагдажа, хүреэлэгдээд байна. Эдэ удэонүүдтэ тэдэнэр бултандаа хосорхо,—гэбэ фон Штрумф.

— Өөһэдынгөө ара талада Улаан морин сэрэгые харахашье дурамгүй. Хоолойдомнай тороһон яһан гээшэ! Энэ операциин түлөө өөрөө харюусахат!»—гэжэ Гитлер сухалтайгаар хэлэбэ.

Энэшье удаа фон Штрумф морин сэрэгые усадхажа шадабагүй. Хасагууд хүндэ байдалда ороо һэн. Морид, сэрэгшэд бултадаа эсэшэнхэй. Дайсан бүхы талаһаань добтолно. К. С. Мельнигэй 53-дахи дивизиие броневигүүд намагта хашаба. Нютагай партизан — дала гаран наһатай үбгэжөөл фашистнуудай хамар доогуур гэхээр сээжэсээ шабар соогуур хасагуудые аюулгүй газарта гаргаба. Полковник И. А. Плиевэй дивизи мүн лэ шахардуу байдалда ороһон байгаа.

Бусаха саг ерэбэ. Фронтые дабаха баһал нэгэ «нүхэн» хэрэгтэй болобо. Хаана?..

Л. М. Доватор хуушан газараараа бусаха гэжэ шиидэбэ. Хуушан харгыгаараа морин сэрэг ошохо гэжэ фашистнууд тухайлхашьегүй гэжэ тэрэ зүб бодомжолһон байгаа. Фашистнуудтай буудалдажа байһан эскадронуудаараа гол хүсэеэ халхалаад, Доватор фронтын линидэ туласа ерэбэ.

...Тэнсүү бэшэ байлдаан боложо байна. Дайсад гэнтэ добтолно, ара талаһаа орохые һэдэнэ. Зүгөөр эрэлхэг зоригтойшуулай эгээл зоримгойнууд гол хүсэеэ хамгаална. Дайсадта шэнэ хүсэн, туһаламжа нэмэжэл байна. Тулалдаанай тон шахардуу үеые тааһан Доватор бүхы морин сэрэгээ дахуулан, шиидхэхы добтолгодо оробо. Фронтын линиие сүмэ сохижо, өөһэдынхидтөө гараба. Хүлөө хүндөөр шархатаһан лейтенант Гончаровой намайе орхиит, өөһэдөө ябагты гэжэ гүйхадань, отделениин командир Костомаров тэрэниие морин дээрээ тээгээд гүйлгэшоо һэн.

Энэ тулалдаанда шархатаһан нэгэшье хүнөө орхингүй тэдэнэр гараһан байна. Өөһэдынгөө газар дээрэ гарахадаа хасагууд шангаар тэбэрилдэжэ, «Эхэ орондоо, гэртээ бусабабди» гэлдэн байгаа бэлэй. Рейддэ хабаадалсаһан частьнуудай хамтын суглаан дээрэ баталагдаһан «Маршал Тимошенкэдэ» гэһэн бэшэг соо иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Рейддэ ябаһан арбан хоёр үдэрэй туршада, 1941 оной августын 23-һаа сентябриин 2 болотор гурба гаран мянган оккупантнууд,

МҮРЫСӨӨН ЭХИЛБЭ

ЛОНДОН. (ТАСС). Шатараар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө харюугаа абалгын мүрысөөндэ А. Карпов түрүүшын ябадал хэхэ болобо. Мүрысөөе нээлгын ёһолол дээрэ Великобританиин премьер-министр М. Тэтчер жэрэб таталга үнгэргэһэн байгаа.

Хара болон сагаан мориной «баряад» байһан хоёр конвертын али нэгые шэлэхыень дэлхэйн чемпиондо дурадхагдаба. Г. Каспаровай хара мори шэлэхэдэнь, А. Карпов ямар үнгөөр наадахые шэлэхэ ёһотой байгаа. Карповай сагаан мори шэлэхэдэнь, Тэтчер конверт задалжа, түрүүшын партида дэлхэйн экс-чемпион сагаанаар наадаха болобо гэжэ соносхоо. Тиигэжэ түрүүшын болон саашанхи тэгшэ бэшэ бүхы уулзалгануудта Карпов сагаанаар наадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Мүрысөөе нээлгын баяр ёһолол. Англиин гурим, заншалаар үнгэрбэ. Королиин гвардеецүүдэй оркестр, фанфаристнууд тэрээндэ хабаадаа. Мүрысөөндэ хабаадагшадай наадаха залай поол шатарай хюлгэдэл адлирхуу байгаа.

Би өөрөө шатар наададаггүйшье һаа, спортын, искусствын ба эрдэм ухаанай зүйлнүүдые нэгэдүүлдэг энэ наадanда тон хүндэтэйгөөр хандадагби гэжэ Великобританиин премьер-министр үгэ хэлэхэдээ мэдэрбэ. Шатар хадаа арадуудые ойро дүтэ болгодог, хани барисаа, харилсаа холбоо тогтоодог арга нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болоно гэжэ тэрэ мүн лэ тэмдэглээ.

Сэхыень хэлэхэдэ, Англида энэ наадан улам үргэнөөр алдаршажа байна. Шатарай һүүлшын Олимпиадада англиинхид хоёрдохи һуури эзэлээ һэн. Дэлхэйн эрхим бэрхэ арбан шатаршадай тоодо ородог хэдэн уласхоорондын гроссмейстернүүд мүнөө орон дотор бии.

Совет делегациие хүтэлбэрилэгшэ, СССР-эй Национальна олимпийскэ комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Середа хүндэмүүшэ халуунаар угтаһанайнь түлөө ээдтэ баяр баясхалан хүргэбэ.

СССР-һээ Великобританида байдаг элшэн сайд Л. Замятин мүрысөөе нээлгын баяр ёһолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэрээндэ хабаадагшадта амжалтануудые хүсөөд, энэ ехэ, харюусалгатай наадан эхилһээрнь амаршалба.

Энэ ёһололой һүүлээр Г. Каспаров А. Карпов хоёр мүрысөөнэй ахамад судья Л. Шмидттэй хамта сценэ дээрэ байһан шатарай столые ошожо хараба. Ушарынь юуб гэбэл, хэдэхэн үдэрэй урда тээ эндэ табигдаһан улаан модоор дархалагдаһан энэ стол тэдэнэй һанаанда таараагүй байгаа. Гэрэл носооходонь, стол яларан толоржо, нюдыень һаргааһан байгаа гэхэ. Мүнөө стол арһаар бүригдэһэн байгаа. Шатарай бодолнуудые таарамжатай зохид болгохын тула мүрысөө эмхидхэгшэд зарим тэды хүдэлхэ ушартай болобо. Түрүүлэн хараалагдаһаниинь дан хүнгэхэн байшоо. Харин мүнөө бодонуудай улада хэдэн грамм пластика няахадань, тэдэнэртэ яһала таарамжатай зохид болоһон байна. «Тиимэшье хүнгэхэн наадан болохогүй даа»,—гэжэ энэ үедэ сценэ дээрэ байгшадай нэгэниинь шоглобо.

* * *

Шатараар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө харюугаа абалгын мүрысөөнэй түрүүшын нааданда Анатолий Карпов бэрсынгээ урдахи хүбүүе хоёр алхамаар дабшуулба. Тиихэдэнь минута соо бодомжолһонойнгоо һүүлээр Гарри Каспаров морёороо ф6 хүсэнэгтэ ябаһан байгаа.

Иигэжэ Каспаров болон Карповай хоорондохи уулзалгада Грюнфельдын хамгаалалта түрүүшынхеэ наадагдаа. Энэ парти угаа шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, тэнсэлгээр дүүрэбэ.

ГУРБАН КУБОК МАНАЙДА ҮЛӨӨ

Алас Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө мориной спортоор мүрысөөн республиканска ипподром дээрэ хоёр үдэрэй туршада боложо түгэсэбэ. Заншалта мүрысөөндэ Амарай областиин, Буряадай АССР-эй, Хабаровска хизаарай командануud хабаадалсаа.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэрэй дүнгүүдээр республикымнай команда 41 балл, амарайхид 39 балл, Хабаровскын моришод 14 балл абаһан байба. Тиимэһээ зонын кубогта ямар команда хүртэхэб гэжэ мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр тодорхойлхо байгаа.

Партиин Железнодорожно райкомой болон райгүйсэдкомой шанда хүртэхын түлөө 2400 метрэй зайда зэргэшээ 3 мори хүллэһэн экипажнууд урилдаба. Амарай областиин түлөөлэгшэ С. Селинэй шадамараар жолоодоһон морид түрүүлэн ерэбэ.

Манай газетын шанда хүртэхын түлөө дабалтануудые гаталалгаар мүрысөөн конкурна талмай дээрэ эхилбэ. Эндэ хабаадаха 5 спортсмен өөһэдынгөө унаһан морёороо 110—130 сантиметр үндэртэй 12 дабалтые нэгэ минута 40 секундын туршада гаталха ёһотой байгаа. Амарай областиин командын түлөөлэгшэ Н. Трухинай унаһан «Вираж» гурба дахин һүрэхэ юһэдэхи номерой дабалтануудые харайжа шадабагүй. Тиигэжэ мүрысөөгөө үргэлжэлүүлхэ эрхэеэ хаһагдаба. Энэл командын үшөө нэгэ гэшүүн спортын мастерта кандидат С. Селин («Бесподобный» гэжэ нэрэтэй моритой) ялын 7 баллтайгаар замаа хоёр минутын туршала дүүргэбэ. Бусадһаа һайн үрэ дүн—ялын 4 балл, нэгэ минута 40 секунда саг «Налет» гэжэ хүлэгые унаһан Хабаровска хизаарай спортсменкэ И. Дружинина «Буряад үнэн» газетын шанда хүртэбэ. Республикымнай спортсменүүд О. Серебрякова Ф. Добосов хоёр удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Удаань 2400 метрэй зайда болоһон урилдаанда Буряадаймнай моришон Б. Ешиев «Мирный» гэжэ хара азаргаар түрүүлжэ, Хабаровскын хизаарай «Котиковский» гэжэ совхозой шан абаба. Буряадай АССР-эй мори үсхэбэрилгын фермэнүүдэй, республикын агропромышленна комитедэй хүдэлмэрилэгшэдэй профкомой шангуудые манай командын гэшүүн Г. Харитонов 1600 болон 2400 метрэй зайнуудта түрүүлжэ абаба.

РСФСР-эй мори үсхэбэрилгын болон мориной заводой управлениин шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн харагшадай халуун анхарал татаба. Хоёр дахин 1600 метрэй зайда урилдажа, эрхимэйнь нэрэ элирүүлэгдэхэ байгаа. Нэгэдэхи урилдаанда Хабаровскын спортсмен С. Пиманов «Тропа» гэжэ хүлэгөөр түрүүлэн дабшаба. Уданшьегүй хүлэгэйнь хүлнүүдээ алдажа, гүйдэлөө аалидуулхадань, «Лимон» гэжэ гоё һайхан зээрдэ моритой С. Тюлькин (Амар) урагшаа гараба. Эдэ хоёр хүлэг гурбадахияа холо орхёод, ана-мана урилдахадаа, байд лэ гээд хүлнүүдээ хэды дахин алдажа байжа гүйлдэбэшье, «Лимон» уридлан ерэбэ. Мүрысөөнэй гуримаар нэгэдэхи урилдаанда илаһан хүн һүүлшын ерэһэн спортсментэй моридоо андалдажа унаха ёһотой байгаа. Тиимэһээ В. Тюлькин Ю. Байковский хоёр моридоо андалдажа, харин С. Пиманов өөрынгөө морёор хоёрдохиёо урилдаба. Энэ удаа Хабаровскын мори унагша хүлэгөө шадамараар ябуулжа түрүүлбэ. В. Тюлькин Ю. Байковский хоёр удаа дараалан ерэбэ. С. Пимановтэ чемпион гэһэн нэрэ зэргэ олгогдобо.

Холын зайда урилдаан хододоо һонирхолтой байдаг. Энэ удаа «Аламан-Байга» гэжэ 6000 метрэй зайда гурбан морин гараба. Урилдаае толгойлхо дуратай хүн олдонгүй түрүүшын дүхэригые гурбуулаа зэргэлжэ гүйлгэбэ. Судьянарһаа донгодолго тэдэнэр абажа, тэрэ зандаа шогшожо ябатараа, «Берта» гэжэ шаргал гүү унаһан Е. Сафонов гэнтэ урагшаа гарашаба. Нүгөөдэ хоёрынь тэрэнээ һанаа амараар холо табижархиба. Дүрбэдэхи дүхэригтөө тэрэнэй хүсэгдэхөө болиһые ойлгоһон нүгөө хоёрынь хоорондоо хабаяа туршалсаба. «Официант» гэжэ хара азарга хоёрдохи болон ерэбэ. Тиигэжэ Амарай областиин мори унагша Е. Сафонов Буряадай АССР-эй Гүрэнэй агропромышленна комитедэй шанда хүртэбэ гээшэ.

Хоёр үдэрэй дүнгүүдээр Буряадай АССР-эй команда гурбан кубогта хүртэбэ. Эдэ хадаа мориной спортын кубок, мори үсхэбэрилгын ба мориной заводой кубок, Алас Дурна зүгэй зонын кубок мүн. Тиигэжэ республикымнай моришодой команда нэгэдэхи һуури эзэлжэ, эдэ кубогуудта, дипломуудта хүртэбэ. Амарай областиин команда хоёрдохи һуурида, хабаровскынхид гурбадахи һуурида гараба.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые тайлбарилжа үгэхыень мүрысөөнэй ахамад судья, РСФСР-эй Госагропромой мори үсхэбэрилгын болон мориной заводой управлениин харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Г. И. Ростовщиковада хандаһамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэбэ:

— Зонын мүрысөөн бараг һайнаар эмхидхэгдээ. Зүгөөр Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудһаа моридые асараагүйнь халагламаар байна. Хэрбээ ерээ гээшэ һаань, мүрысөөн бүри һонин байха һэн. Энэ мүрысөөндэ түрүүшынхиеэ хабаадалсаһан Хабаровскын хизаарай командые онсо тэмдэглэмээр гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, тэдэниие нэгэшье шанда хүртэхэгүй байха гэһэн һанамжа мэргэжэлтэдэй дунда дуулдаа бэлэй. Амарайхид энэ жэлдэ бирабагүй. Танай республикын ипподромые Сибиriин региондо эгээл эрхим һайн ипподром гэжэ сэгнэнэбди. Дүтэ нааша иимэ ипподромтой ямаршье область, республика байхагүй. Гэбэшье эндэхи ипподромой урилдаанай харгые заһабарилха хэрэгтэй. Мүрысөөндэ залуушуул үсөөн байгаа. Юуб гэхэдэ, бидэндэ танил болоһон моришод жэл бүри хабаадана бшуу. Энэ дутагдал гансашье Буряадай бэшэ, мүн бусад командануудта хабаатай. Дүнгүүд тухай хэлэхэдэ иимэл даа.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЭДИР МЭРГЭШҮҮЛ

Эдиршүүлэй дунда һур харбалгаар «Спартак» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө хубиин болон командна тоосоогоор мүрысөөн Улаан-Үдэдэ болоһон мүрысөөндэ Башкириин, Тувын, Буряадай АССР-нүүдэй, Шэтын, Московско, Калининградска областьнуудай командануud хабаадалсаһан байна.

Түрүүшын үдэрһөө хубиин болон командна тоосоогоор Буряадай АССР-эй 1-дэхи команда түрүүлэн гаража, тренернүүдээ баясуулаа. Зүгөөр... Шэтын областиин эдир мэргэшүүл республикымнай нэгэдэхи командые ахижа, түрүү һуури эзэлээ. Харин басагаднай 6220 очкотойгоор нэгэдэхи һуурида гараһан байна.

Басагадай дунда хубиин тоосоогоор түрүүшын гурбан һуурида Буряадай түлөөлэгшэд гараа. Хэд бэ гэбэл, Жанна Тухалова, Наташа Игумнова, Галина Чимитдоржиева.

Хүбүүдэй дунда хубиин тоосоогоор Шэтын областиин түлөөлэгшэд түрүүшын хоёр һуури эзэлһэн байна. 2161 очкотой Александр Содбоев, нэгэдэхи, Жаргал Дашидондоков хоёрдохи, республикымнай залуу харбагша Чингис Дамдинов шангай гурбадахи һуурида гараа.

Мүрысөөнэй ниитэ дүнгүүдээр 12231 очко абаһан Буряадай АССР-эй 1-дэхи команда «Спартак» бүлгэмэй Россин соведэй чемпион болобо. Шэтын болон Московско областьнуудай командануud хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараһан байна.

Г. БАМБАРОВ.

АЙЛШАДНАЙ ШАЛГАРБА

Эдиршүүлэй дунда һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүрбэн үдэр соо Улаан-Үдэдэ боложо дүүрэбэ. Казахай, Киргизэй, Узбегэй ССР-нүүдэй, мүн РСФСР-ые түлөөлһэн Буряадай АССР-эй «Динамо» бүлгэмүүдэй 14—16 наһанай 30 гаран эдир мэргэшүүл хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

Басагад болон хүбүүдэй дундаһаа шанда хүртэгшэд пэ августын тэн багта Шэнэ-Каховко хотодо үнгэргэгдэхэ Түбэй соведэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олохо байһан ушарһаа түрүүшын үдэрһөө сагаалса дээрэ шанга тэмсэл болобо.

Һур харбалгаар түрүүшын зайда үнгэргэгдэһэн мүрысөөн тэрээндэ хабаадагшадай ямар һорилго бэлэдхэлтэй, ямар хараа түсэбүүдтэй байһыень гол түлэб элирхэйлдэг гээшэ. Эгээл тиимэһээ 70 метрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөнэй һүүлээр Алма-Ата хотын 14-тэй нэгэдэхи разрядай харбагша Вика Белослюдцева 225 очко тудажа, урагшаа гараа һэн. Манай республиканска соведэй суглуулагдамал командын гэшүүд — Улаан-Үдын 3-дахи дунда һургуулиин 8-дахи класс дүүргэһэн спортын мастерта кандидадууд Таня Бугдаева, Оюуна Батоева гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлһэн байгаа.

М-1 упражненеэр харбахадаа, Киргизэй 16-тай спортын мастерта кандидат Юра Ещенко 1103 очко тудажа, илалта түйлаһан байха юм. Узбегэй ССР-эй Самарканд хотоһоо ерэһэн спортын мастерта кандидат Сережа Чичик — хоёрдохи, Фрунзиин харбагша Юрий Десятников гурбадахи һууринуудые эзэлбэ. П. Визень (Самарканд), В. Мадасов, В. Балыков (хоюулаа Улаан-Үдэһөө) гэгшэд эрхим зураганай тоодо оробо.

Хоёр үдэрэй мүрысөөнэй дүнгүүдээр Таня Бугдаева 1024 очкотойгоор түрүү һуури эзэлээ һэн. Киргизэй республиканска соведэй суглуулагдамал командын гэшүүн Саша Сапожникова 998 очкотойгоор хоердохи, Оюуна Батоева 981 очкотойгоор гурбадахи һуурида гараһан байгаа. И. Махнаткина (Фрунзе), В. Белослюдцева, Е. Ломоносова (Алма-Ата) гэгшэд хёрхо мэргэн байһанаа харуулаа.

Саашанхи хоёр үдэрэй туршa соо хүбүүдэй дунда тиимэ ехэ хубилалта болобогүй. Ю. Ещенко бүри һайнаар харбажа, 2244 очко абаад, зонын чемпион болобо. Тэрэнэй нүхэр Ю. Десятников 31 очкогоор гартажа, мүнгэн медаляар шагнагдаа. С. Чичик гурбадахи һуурида гараһан байна. Манай республикын суглуулагдамал командаһаа Ивалгын дунда һургуулиин 8-дахи класс дүүргэһэн Чимит Будаев 1998 очкотойгоор табадахи һуури эзэлбэ.

Манай командын басагад гурбадахи, дүрбэдэхи үдэрнүүдтэ бага зэргэ эсэжэ, эдэбхи үүсхэлээ алдаһан байха юм. Тиигэжэ мүн лэ Киргизэй ССР-эй түлөөлэгшэ Саша Сапожникова 2087 очко тудажа, зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Манай республикын эдир харбагшад О. Батоева, Т. Бугдаева гэгшэд тус тустаа 2055 болон 1998 очко абажа, шангай һууринуудые эзэлбэ.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахада, «Динамо» бүлгэмэй Киргизэй республиканска соведэй суглуулагдамал команда илалта түйлажа, Түбэй соведэй I шатын дипломоор, дамжуулгын кубогаар шагнагдаһан байгаа. Буряадай мэргэшүүл хоёрдохи һуури эзэлбэ. Казахай ССР-эй һур харбагшад гурбадахи һуурида гараһан байха юм.

— Шэтын областиин болон Тувын АССР-эй мэргэшүүлэй мүрысөөндэ хабаадаа һаань, бүри һонирхолтой шанга тэмсэл болохо байгаа гэжэ һанагдана. Сэхыень хэлэхэдэ, эдир харбагшад һулашаг үрэ дүнгүүдые харуулһан байна. Манай республикын хүбүүдэй мэргэжэл шадабари бүришье һанаһанда хүрэбэгүй. Эндэ элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудые усадхан зайсуулжа, саашадаа манай республиканска соведэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ орохо ёһотой хүбүүд, басагадые бүри һайнаар һурган һорижо, мэргэжэл шадабариiень дээшэлүүлхэ ёһотойбди, — гэжэ мүрысөөнэй судья, спортын мастер Ц. Б. Будаев хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

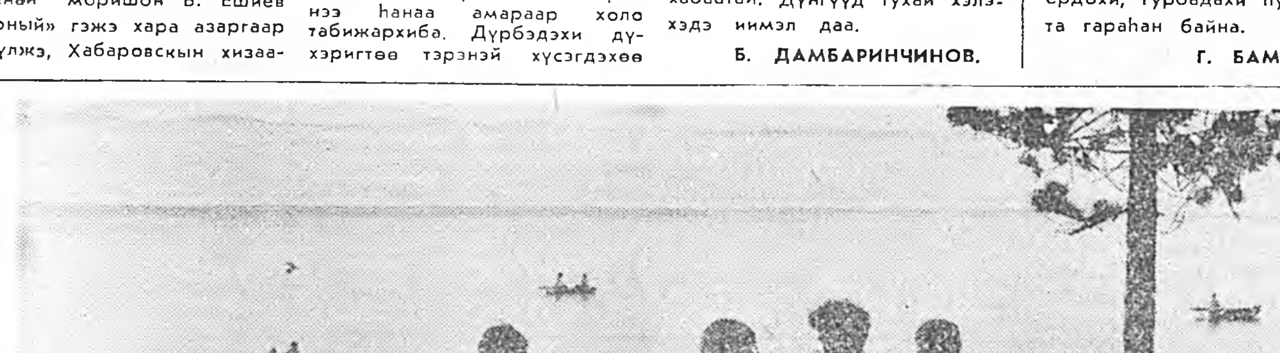

Байгалай эрьедэ...

Р. БАЗАРОВАЙ фото.

ТОБШОХОНООР

ДААМ. Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө 25-дахи мүрысөөнэй хахад финалай наадануud Орск хотодо болобо.

Нёдондо жэл иимэ мүрысөөндэ илалта түйлаһан Буряадай АССР-эй чемпион. Сэлэнгын түршалгын заводой токарь, спортын мастерта кандидат Александр Ковалев энэ наадanда хабаадахадаа, мүн лэ эдэбхитэй байжа, 1—4-дэхи һууринуудые хубаалдаба.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Залуушуулай дунда спортын энэ зүйлөөр СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Литвагай ССР-эй Каунас хотодо үнгэргэгдэжэ, оронойнмай спортын бүлгэмүүдэй болон албан зургаануудай суглуулагдамал командануудай 400 гаран атлет хабаадаһан байгаа.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй соведэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ сруулагдажа, Буряад орсной рекордсмен, багшанарай институдэй студент, спортын мастер Евгений Сафонов эдэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, 2 метр 5 сантиметр үндэрые харайба.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Красноярский рабочий» газетын шанда хүртэхын түлөө эдир һурагшад дунда бүхэсоюзна мүрысөөн Красноярскдо болоно. Улаан-Үдын 3-дахи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Таня Бугдаева М-1 упражненидэ 1097 очко тудажа, табадахи һуури эзэлээд, спортын мастерта кандидадай норматив дүүргээ.

ВЕЛОСИПЕДЭЭР УРИЛДАЛГА. Залуушуулай командануудай дунда «Трудовые резервы» бүлгэмэй бүхэроссин мүрысөөн Таганрог хотодо дүүрэбэ.

6-дахи СПТУ-гай һурагша Таня Смирнова, 9-дэхи СПТУ-гай һурагша Людмила Маслова гэгшэдэй бүридэлтэй «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй суглуулагдамал команда басагадай дунда 25 километрэй урилдаанда гурбадахи һуури эзэлээ. Ивалгын 38-дахи СПТУ-гай һурагша Игорь Михалев, Лесотехникумэй һурагша Андрей Кулаков гэгшэдэй бүридэлтэй хүбүүдэй команда 75 километрэй урилдаанда мүн лэ бронзо медальда хүртэбэ.

Б. МИРОМАНОВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина. Н-04924. Заказ № 176.